

**LATVIJAS UNIVERSITĀTE
BIZNESA, VADĪBAS UN EKONOMIKAS FAKULTĀTE
FINANŠU UN GRĀMATVEDĪBAS NODAĻA**

ĀRVALSTU TIEŠĀS INVESTĪCIJAS LATVIJĀ

Foreign Direct Investment in Latvia

BAKALAURA DARBS

Profesionālas bakalaura studiju programma

Finanšu menedžments

Autors: Ņina Grigoroviča
Studenta apliecības Nr.: ng18041
Darba vadītājs: as.prof. Aina Joppe

RĪGA 2022

ANOTĀCIJA

Bakalaura darba nosaukums ir “Ārvalstu tiešās investīcijas Latvijā”. Tēma ir aktuāla, jo ārvalstu tiešajām investīcijām (turpmāk - ĀTI) ir milzīga loma jaunattīstības ekonomikā un valstu budžetā, tāpēc visu ar investīciju vidi saistīto problēmu risināšana ir valsts interesēs. Latvija ir ieinteresēta ekonomikas izaugsmē un attīstībā, līdz ar to jebkurā ekonomiskajā situācijā vienmēr būs aktuāls jautājums, kā piesaistīt ĀTI.

Bakalaura darba mērķis ir pamatojoties uz pieejamo informāciju un statistiskiem datiem, izpētīt ārvalstu tiešās investīcijas Latvijā gan no teorētiskā, gan no praktiskā aspekta, izanalizēt ārvalstu tiešo investīciju lomu valsts ekonomiskajā attīstībā, kā arī novērtēt ārvalstu tiešo investīciju ietekmi uz Latvijas reģioniem, salīdzināt statistiskos datus par ārvalstu tiešo investīciju ar Baltijas valstīm, izdarīt secinājumus un sniegt priekšlikumus ārvalstu tiešo investīciju pilnveidošanai.

Pirmā nodaļa ir teorētiska, kur apkopota informācija par ārvalstu tiešo investīciju būtību.

Otrajā nodaļā tiek analizēta ārvalstu tiešo investīciju piesaistīšanas, kā arī investīciju vide Latvijā.

Trešajā nodaļā veikts praktiskais pētījums, kur tiek analizēta ārvalstu tiešās investīcijas Latvijas tautsaimniecībā.

Bakalaura darbs sastāv no 62 lappusēm un 2 pielikumiem, pētījumā veikšanai tiek izmantoti 46 literatūras avoti, 5 tabulas un 17 attēli.

Atslēgvārdi: ārvalstu tiešās investīcijas, investīciju vide, investors, ieguldītājs, Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra.

ANNOTATION

The title of current bachelor's thesis is "Foreign direct investment in Latvia". This topic is relevant because foreign direct investment (FDI) is playing a huge role in the economy development and national budgets, so it is in the national interest to solve all the problems related to the investment environment. Latvia is interested in economic growth and development, so in any economic situation, the question of FDI attraction and implementation will always be relevant.

The aim of the bachelor's thesis is to study foreign direct investment in Latvia from both a theoretical and a practical point of view, to analyze the role of foreign direct investment in the country's economic development, as well as to assess the impact of foreign direct investment on Latvia's regions, compare foreign direct investment statistical data with other Baltic countries to draw conclusions and make proposals for improving foreign direct investment.

First chapter is theoretical, it provides information about the nature of foreign direct investment.

The second chapter analyzes the attractiveness of foreign direct investment, as well as the investment environment in Latvia.

In the third chapter, a practical study is represented, where foreign direct investment in Latvian economy is being analyzed.

The bachelor's thesis consists of 62 pages and 2 appendices, 46 literature sources, 5 tables and 17 figures which were used for the research.

Keywords: foreign direct investment, investment environment, investor, investment attraction, Investment and Development Agency of Latvia.

SATURA RĀDĪTĀJS

APZĪMĒJUMU UN SAĪSINĀJUMU SARAKSTS	5
IEVADS	6
1. ĀRVALSTU INVESTĪJU BŪTĪBA	9
1.1. Investīciju jēdziens, veidi un klasifikācija	9
1.2. Ārvalstu investīciju attīstība Latvijā no vēsturiska aspekta.....	15
1.3. Ārvalstu tiešās investīciju raksturojums	18
2. Investīciju vide Latvijā.....	26
2.1. Investīciju vidi reglamentējošā politika	26
2.1. Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra.....	30
2.3. Ārvalstu investoru padome Latvijā.....	33
3. Ārvalstu tiešo investīciju analīze Latvijas tautsaimniecībā.....	35
3.1. Ārvalstu tiešo investīciju pašreizējā situācija valstī	35
3.2. Ārvalstu tiešās investīcijas Baltijas valstīs	47
3.3. Ārvalstu ieguldījumi Latvijā pa reģioniem un pilsētām	51
SECINĀJUMI.....	56
PRIEKŠLIKUMI.....	58
IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI	59
PIELIKUMI	
1. pielikums. ĀTI sadalījums pa nozarēm (atlikumi perioda beigās, milj. EUR)	
2. pielikums. ĀTI sadalījums pa nozarēm (atlikumi perioda beigās, struktūra, %)	

APZĪMĒJUMU UN SAĪSINĀJUMU SARAKSTS

ĀI – Ārvalstu investīcijas;

AmCham - American Chamber of Commerce (Amerikas Tirdzniecības palāta);

ASV – Amerikas Savienotās Valstis;

ĀTI – Ārvalstu tiešās investīcijas ;

CSP - Latvijas Republikas Centrālās statistikas pārvalde;

EM - Ekonomikas ministrija;

ES – Eiropas Savienība ;

EUR – Euro;

FICIL - Foreign Investors Council in Latvia (Ārvalstu investoru padome Latvijā);

IKP - Iekšzemes kopprodukts;

LIAA – Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra;

LR – Latvijas Republika;

LSM – Latvijas Sabiedriski Mediji;

milj. – miljons;

mljrd. – miljards;

M&A - mergers & acquisitions (apvienošanās un pārņemšana);

NVS - Neatkarīgo Valstu Sadraudzība;

OECD (ESAO) - Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija;

SVF - Starptautiskais Valūtas fonds;

UIN – Uzņēmuma Ienākuma Nodoklis;

UNCTAD - United Nations Conference on Trade and Development (ANO - Apvienoto Nāciju Organizācijas tirdzniecības un attīstības konferences).

IEVADS

Investīcijas ir ļoti svarīgas visām jaunattīstības valstīm, un Latvija nav izņēmums, jo katra valsts ir ieinteresēta ekonomikas izaugsmē un attīstībā, tāpēc jebkurā ekonomiskajā situācijā vienmēr būs aktuāls jautājums, kā to īstenot. Mūsdienās viens no būtiskākajiem ekonomikas izaugsmes un attīstības virzītājiem jebkurā valstī ir efektīva investīciju piesaiste, jo bez tām ekonomiskie procesi nespētu sekmīgi funkcionēt. Investīcijas var samazināt bezdarbu, nodrošināt inovācijas, tehnoloģisko kāpumu un progresu, kā arī nodrošina straujāku kapitāla izaugsmi, palielina produktivitāti un ekonomiskos rādītājus, kas ir stabils pamats valsts ekonomiskās situācijas uzlabošanai.

Investīcijas ir ne tikai ilgtermiņa ieguldījums, bet arī būtisks faktors tautsaimniecības un valsts attīstībā. Valsts ekonomikas attīstībai nepieciešams, lai naudas līdzekļi būtu pieejami cilvēkiem, kas prot tos izmantot pietiekami efektīvi. Kā jau minēts iepriekš, efektīva ārvalstu tiešo investīciju piesaiste ir galvenais faktors, kas rada labvēlīgus apstākļus ekonomiskās krīzes pārvarēšanai, ekonomikas strukturālajām pārmaiņām, reģionālajai attīstībai un tehniskajam progresam, kas savukārt ir pamats stabilai ekonomikas izaugsmei. Ārvalstu uzņēmumus piesaista tādi ekonomiskie faktori, kā tirgus lielums, darbaspēka iemaņu līmenis, infrastruktūras pieejamība, tirdzniecības politika, kā arī politiskā un makroekonomiskā stabilitāte. Tāpēc valstis konkurē savā starpā par ĀTI, veidojot pievilcīgus tēlus, mārketinga kampaņas utt., lai mudinātu investorus investēt savus līdzekļus konkrētā valstī. Bieži tiek aizmirsts, ka konkurence notiek arī valsts reģionu līmenī (iekšienē). Pašvaldības un reģioni ir vieni no galvenajiem dalībniekiem ĀTI piesaistē, jo likumā "Par pašvaldībām" ir rakstīts, ka viena no pašvaldību autonomajām funkcijām ir sekmēt saimniecisko darbību attiecīgajā administratīvajā teritorijā un rūpēties par bezdarba samazināšanu.¹

Ārvalstu tiešās investīcijas ir tautsaimniecības kopējo investīciju neatņemama sastāvdaļa, tāpēc tām ir arvien lielāka loma pasaules ekonomikas izaugsmē un valsts ekonomisko procesu attīstībā. Visbūtiskākās Latvijai ir ārvalstu investīcijas, jo tās ir nozīmīgs kapitāla avots, ārvalstu pieredzes, tehnoloģijas un prakses pārņemšanas līdzeklis. Tie ir īpaši svarīgi ne tikai ekonomikas stimulēšanai, iegūstot finansējumu budžeta deficīta segšanai un nepietiekama finansējuma nodrošināšanai vietējā uzņēmējdarbībā, bet arī vietējā tirgus attīstībai, starptautiskās tirdzniecības paplašināšanai un palielināšanai, kā arī ĀTI palīdz

¹ Likums "Par pašvaldībām", pieņemts 19.05.1994.

samazināt maksāšanas bilances deficītu gan kapitāla pieplūdes dēļ, gan pieaugot jaunizveidoto uzņēmumu produkcijas eksportam.

Tā kā ārvalstu tiešajām investīcijām ir milzīga loma jaunattīstības ekonomikā un valstu budžetā, autore par sava bakalaura darba tēmu izvēlējusies – “Ārvalstu tiešās investīcijas Latvijā”. ĀTI Latvijā ir interesanta tēma darba autorei, kā Biznesa, vadības un ekonomikas fakultātes studentei. Meklējot materiālus darbam, izrādījās, ka par investīcijām nav nemaz tik daudz informācijas, un ne visa informācija ir pieejama, lai gan katrs cilvēks zina, kas tās tādas ir un ka tās tiek minēts diezgan bieži. Tāpēc darba autore nolēma izpētīt, izanalizēt un savākt visu pieejamo informāciju savā bakalaura darbā.

Pētījuma objekts ir ārvalstu tiešās investīcijas Latvijas tautsaimniecībā un pētījuma priekšmets ir ārvalstu tiešās investīciju loma Latvijas ekonomikā.

Tika izvirzīta hipotēze: ārvalstu investīcijas ir nozīmīgs kapitāla avots Latvijas budžetā un vietējai uzņēmējdarbībai, kā arī ārvalstu tiešās investīcijas būtiski palīdz uzlabot ekonomisko situāciju valstī, samazinot bezdarbu, palielinot ekonomiskos rādītājus, kā arī tehnoloģisko progresu.

Bakalaura darba mērķis ir pamatojoties uz pieejamo informāciju un statistiskiem datiem, izpētīt ārvalstu tiešās investīcijas Latvijā gan no teorētiskā, gan no praktiskā aspekta, izanalizēt ārvalstu tiešo investīciju lomu valsts ekonomiskajā attīstībā, kā arī novērtēt ārvalstu tiešo investīciju ietekmi uz Latvijas reģioniem, salīdzināt statistiskos datus par ārvalstu tiešo investīciju ar Baltijas valstīm, izdarīt secinājumus un sniegt priekšlikumus ārvalstu tiešo investīciju pilnveidošanai.

Lai sasniegtu darba mērķi, tiek izvirzīti sekojoši darba uzdevumi:

- 1) izpētīt ārvalstu tiešās investīcijas no teorētiskā aspekta;
- 2) noskaidrot ārvalstu tiešo investīciju būtību un piesaistes politiku;
- 3) noskaidrot, kādi faktori ietekmē investīciju piesaisti;
- 4) izpētīt ārvalstu tiešo investīciju pašreizējo situāciju valstī, kā ārvalstu tiešās investīcijas sadalītas pa reģioniem, pilsētām un tautsaimniecības nozarēm;
- 5) noskaidrot kādas ir lielākās investoru valstis, kā arī kādi ir lielāki investori Latvijā;
- 6) izpētīt kā ārvalstu investīcijas ietekmē Latvijas ekonomiku;
- 7) izdarīt secinājumus un izstrādāt priekšlikumus ārvalstu tiešo investīciju piesaistes pilnveidošanai.

Lai īstenotu bakalaura darba uzdevumus, darbā tiks izmantotas vairākas pētniecības metodes: monogrāfiskā jeb aprakstošā metode, apkopojot un aprakstot pieejamo zinātnisko literatūru un internetā resursus, salīdzinošo, matemātiski statistisko un ekonometrisko metodi, analizējot dažādus statistikas datus par ĀTI, kā arī grupēšanas metode.

Par pētījuma avotiem kalpoja ekonomiskā literatūra, veiktie pētījumi, Latvijas Bankas (LB), Latvijas Republikas Centrālās statistikas pārvaldes (CSP) un "Lursoft" datubāzēs pieejamie statistiskie dati, kā arī publikācijas Internetā.

Darba struktūra sastāv no ievada, trīs nodaļām, deviņām apakšnodaļām, izstrādātajiem secinājumiem un priekšlikumiem, izmantotās literatūras un avotu saraksta, kā arī no pielikumiem. Attiecīgi pirmajā nodaļā balstoties uz zinātnisko rakstu analīzi, apkopota informācija par investīciju būtību, to jēdzienu, veidiem, klasifikāciju, kā arī par ārvalstu investīciju attīstību Latvijā no vēsturiska aspekta un ārvalstu tiešo investīciju teorētiskiem aspektiem un to nozīmi ekonomikā.

Otrajā nodaļā tiek analizēta investīciju vide Latvijā, to piesaistes politika, kā arī izpētīta Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra un ārvalstu investoru padome Latvijā.

Savukārt trešajā nodaļā izmantojot statistiskus datus, tiek analizēta ārvalstu tiešās investīcijas Latvijas tautsaimniecībā.

Pētījuma periods - par darbā aplūkojamu jautājumu autore pamatā pieņēma laika posmu no 2015. gada līdz 2020. gadam.

1. ĀRVALSTU INVESTĪJU BŪTĪBA

1.1. Investīciju jēdziens, veidi un klasifikācija

Jēdziens investīcijas ir radies no latīņu valodas vārda – “invest”, kas tulkojumā nozīmē - ieguldīt. Ar jēdzienu “investīcijas” sastopas vairums cilvēku, kas seko ekonomikas ziņām un rakstiem medijos. Jēdziens šķiet viegli saprotams – vai nu investīcijas ir, un tas ir labi, vai nu investīciju nav, un tas ir slikti. Investīciju jēdziens ir visai plašs un grūti definējams. No makroekonomiskās teorijas viedokļa par investīcijām ir uzskatāma visa tā līdzekļu plūsma, kas nav paredzēta patēriņam. Savukārt uzņēmējdarbībā jēdziens ir šaurāks un plašam cilvēku lokam saprotamāks – par investīcijām tiek uzskatīts kapitāla ieguldīšanas paņēmieni, kas nodrošina kapitāla vērtības saglabāšanu vai pieaugumu (lasīt – peļņu).²

O. Kutuzova savā grāmatā “Finanses un Kredīts” definē jēdzienu “investīcijas” sekojoši: kā ilgtermiņa kapitālieguldījumu kādā uzņēmumā vai vērtspapīros, daļības maksā utt., lai iegūtu ienākumus no ieguldītā kapitāla. Par investīcijām to vispārīgā nozīmē uzskata personiskās ieinteresētības motivētu kapitāla ieguldīšanu uzņēmumos, pilsētu vai lauku nekustamajā īpašumā, akcijās, izglītībā vai pensiju fondos³.

S. Babuškins savā promocijas darbā “Labvēlīgas investīciju vides veidošanas problēmas Latvijā” skaidro, ka par investīcijām var uzskatīt visa veida mantiskās un intelektuālās vērtības, kuras iegulda uzņēmējdarbībā vai citos darbības veidos, kuru rezultātā tiek iegūta peļņa vai kāds cits sociāls efekts. Investīcijas ir viens no nozīmīgākajiem ekonomikas izaugsmes nosacījumiem, jo tiklīdz tās palielinās valsts tautsaimniecībā, rodas iespēja paplašināt ražošanu, tādējādi tiek radītas jaunas darbavietas, uzlabojas iedzīvotāju labklājības līmenis, kā arī palielinās gan iedzīvotāju, gan valsts budžeta ienākumi.⁴

Autore secina, ka literatūrā ir sastopami daudz un dažādi investīciju skaidrojumi, tādēļ investīcijas var uzskatīt par visai plašu un grūti definējamu jēdzienu. Pēc darba autora domām investīcijas ir process, kura laikā tiek veikta resursu pārvēršana izmaksās, ņemot vērā investoru mērķus – ienākumu (peļņu) gūšanu. Citiem vārdiem sākot, investīcijas ir cilvēku brīvo naudas līdzekļu ieguldīšana uzņēmējdarbībā, noguldījumos bankās, vērtspapīros, valūtā un citos finanšu instrumentos ar mērķi nākotnē gūt ienākumus (peļņu).

² LB, “Investīciju ābece: veidi, ietekme, vide un situācija Latvijā”, pieejams: <https://www.makroekonomika.lv/investiciju-abece-veidi-ietekme-vide-un-situacija-latvija> [skatīts 14.02.2022].

³ Kutuzova O. (2012). “Finanses un Kredīts”, Biznesa augstskola Turība, Rīga, 163.lpp.

⁴ Babuškins S. (2004). “Labvēlīgas investīciju vides veidošanas problēmas Latvijā”, promocijas darbs. LU, Rīga, 12.lpp.

Neskatoties uz to, ka investīcijas ekonomiskajā literatūrā tiek definēti dažādi, tomēr L. Leonoviča savā grāmatā “Uzņēmējdarbība un investīcijas” raksta, ka investīciju definīcijai jāatspoguļo šādi momenti:

- Naudas līdzekļu ieguldīšana vai aizdošana uz zināmu laiku;
- Nākotnes naudas plūsmas veidošanas motivācija;
- Naudas plūsmai ir jākompensē investēto līdzekļu summa, inflācijas procents un nenoteiktība vai rentabilitātes risks;
- Investoram par līdzekļu aizdošanu ir jāsaņem zināms ienākums.⁵

Faktiski pastāv divas pieejas investīciju būtības pētīšanai – “Haijeka” un “Keinsa”. Haijeka pieeja apskata investīcijas kā virzību uz līdzsvara stāvokli, un tādējādi optimāls investīciju apjoms faktiski ir lēmums par optimālo pārejas (pielāgošanas) ātrumu.⁶ Savukārt Keinsa pieeja daudz mazāku uzmanību pievērš investīciju “pārejas” dabai. Tā vietā Keinsa teorijai ir raksturīga “uzvedības” pieeja investīciju lēmumiem. Proti, Keinsa pieeja pierāda, ka investīcijas ir vienkārši tas, ko kapitālisti “dara” (katru periodu strādnieki patērē un kapitālisti “investē”). Tas rada to, ka Keinsisti nepievērš lielu uzmanību kapitāla lēmumiem. Tas nenozīmē, ka Keinsisti ignorē to faktu, ka investīcijas tiek definētas kā uzkrātā kapitāla apjoma izmaiņas. Drīzāk viņi uzskata, ka primārais lēmums ir investīciju lēmums. Uzkrātai kapitāls vienkārši “izriet” no investīciju procesiem, un tā nav svarīga problēma, kas prasa kādu “optimālu” atrisinājumu pirms investīciju lēmuma pieņemšanas. Tādējādi Keinsa Teorijas skatījumā optimālo investīciju jēdziens ir saistīts nevis ar “optimālo pielāgošanos”, bet ar “optimālo uzvedību”⁷.

D. Titarenko savā promocijas darbā raksta, ka pamata pieejas investīciju procesu analīzei mūsdienu ekonomiskajā teorijā var iedalīt divās daļās:

- makroekonomiskās pieejas;
- mikroekonomiskās pieejas⁸.

Makroekonomiskajām pieejām pamatā ir raksturīga vai nu investīciju uzvedības analīze agregētajā līmenī (kādas tautsaimniecības nozares līmenī vai visā ekonomikā kopumā), vai arī investīciju analīzes ar kopējā makroekonomiskā līdzsvara koncepcijas palīdzību. Savukārt

⁵ Leonoviča L. (2005). “Uzņēmējdarbība un investīcijas”, Rīgas Tehniskā universitāte, Rīga., 5.lpp.

⁶ Titarenko D. (2008). „Investīcijas kā Latvijas ekonomikas izaugsmes faktors”. Promocijas darba, Latvijas Universitāte, Rīga, 27.lpp.

⁷ Titarenko D. (2008). „Investīcijas kā Latvijas ekonomikas izaugsmes faktors”. Promocijas darba, Latvijas Universitāte, Rīga, 29.lpp.

⁸ Titarenko D. (2008). „Investīcijas kā Latvijas ekonomikas izaugsmes faktors”. Promocijas darba, Latvijas Universitāte, Rīga, 30.lpp.

mikroekonomisko pieeju autori investīcijas analizē kā atsevišķu peļņu maksimizējošo uzņēmumu uzvedības rezultātu. Mikroekonomisko pieeju dažādību nosaka dažādu priekšnosacījumu izmantošana, autoriem aprakstot vidi, kurā darbojas uzņēmums. Šādi priekšnosacījumi, pirmkārt, ir saistīti ar nenoteiktības esamību un tās raksturu, ar investīciju neatgriezenisko raksturu, finanšu ierobežojumu esamību, ar uzņēmumu mērķa funkcijas raksturu u.c.⁹

Darba autore uzskata, ka investīcijām ir svarīga loma jebkuras valsts tautsaimniecībā, kur investīcijas pieaugums veicina valsts ekonomisko izaugsmi un nodarbinātību, sekmējot kopējā pieprasījuma un piedāvājuma pieaugumu, kā arī nodrošina tautsaimniecības attīstību nākotnē un ietver tos ekonomiskos labumus, kas tiek patērēti gada laikā.

Lai analizētu investīciju aktivitāti makroekonomiskajā un mikroekonomiskajā līmenī, ir nepieciešams klasificēt investīcijas pēc vairākiem kritērijiem. Speciālajā literatūrā var atrast vairākas klasifikācijas, kas atšķiras pēc pazīmēm, klasifikācijas elementiem.

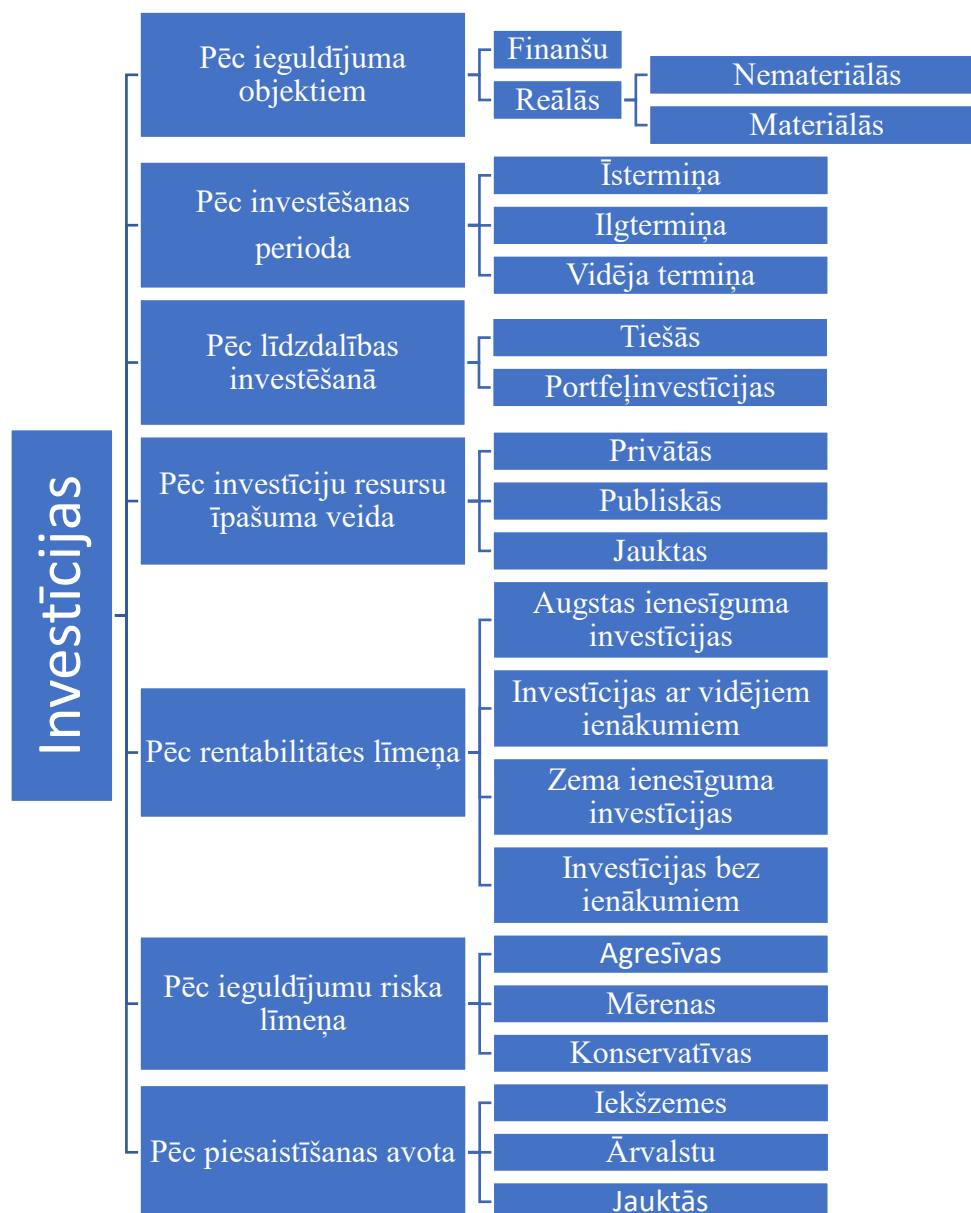
Galvenās praksē izmantotās klasifikācijas pazīmes ir:

- pēc ieguldījuma objektiem;
- pēc ieguldījumu perioda;
- pēc līdzdalības investēšanā;
- pēc investīciju resursu īpašuma veida;
- pēc rentabilitātes līmeņa;
- pēc ieguldījumu riska līmeņa;
- pēc piesaistīšanas avota.¹⁰

Lai vizuāli apskatīt investīciju klasifikācijas, darba autore izveidoja 1.1. attēlu, pamatojoties uz Бланк И.А. grāmatu “Инвестиционный менеджмент”.

⁹ Titarenko D. (2008). "Investīcijas kā Latvijas ekonomikas izaugsmes faktors". Promocijas darba, Latvijas Universitāte, Rīga, 30.lpp.

¹⁰ Бланк И.А. (2003). "Инвестиционный менеджмент". Издательство: Ника-Центр, Эльга. Киев, с. 25.

1.1.att. Investīciju klasifikācija pēc septiņām pazīmēm

Avots: Autora izveidots, pamatojoties uz Бланк И.А. (2001). "Инвестиционный менеджмент". Издательство: Ника-Центр, Эльга. Киев, с. 25.

1. Pēc investīciju objektiem izšķir finanšu un reālās investīcijas:

- Finanšu investīcijas - tās ir īpašnieka finanšu resursu ieguldījums vērtspapīros, daļu kapitālā un pajās. Finanšu investīcijas ievērojamas ar to, ka sabiedrība ietaupa daļu no sabiedriskā produkta, kas netiek izmantota tagadējām vajadzībām un novirza uz jauna kapitāla veidošanu, t.i. uz ražošanas iespēju paplašināšanu un galu galā uz sabiedrības labklājības paaugstināšanu.¹¹ Finanšu investīcijas veido lielāko daļu mūsdienu investīciju.

¹¹ Leonoviča L., "Uzņēmējdarbība un investīcijas", Rīga, Rīgas Tehniskā universitāte, 2005., 7.lpp.

- Reālās investīcijas ir ieguldījumi kompānijas reālos aktīvos vai personu mantiskajā īpašumā. Reālie aktīvi ir zeme, būves un viss, kas piesaistīts zemei, arī privātpersonu īpašums: zeltlietas, antikvārie priekšmeti, mākslas darbi. Vispopulārākie ieguldījumi īpašumā.¹²
2. Atbilstoši investīciju periodam izšķir īstermiņa, vidēja termiņa un ilgtermiņa investīcijas. Visi ieguldījumi līdz 1 gadam tiek klasificēti kā īstermiņa ieguldījumi (parasti spekulatīva rakstura), virs gada un līdz 3 gadiem - kā vidēja termiņa ieguldījumi, un ieguldījumi, kas ir ilgāki par 3 gadiem vai vispār beztermiņa, tiek klasificēti kā ilgtermiņa ieguldījumi. Parasti tiek izmantots tikai īstermiņa un ilgtermiņa ieguldījumi (kur ilgtermiņa ieguldījums ir ilgāks par vienu gadu vai vispār beztermiņa).
 3. Pēc līdzdalības investēšanā investīcijas var iedalīt tiešajās un netiešajās jeb portfeļinvestīcijās.
 - Tiešās investīcijas – investoru līdzekļu ieguldīšana uzņēmumos vai atsevišķos projektos. Parasti ar tiešajām investīcijām, atšķirībā no portfeļinvestīcijām, investori saņem ievērojamu daļu uzņēmumā un tiesības piedalīties biznesa vadībā, piemēram, nosūtot savu pārstāvi uz valdi (investora ieguldījums uzņēmumā vismaz 10 % no šī uzņēmuma pamatkapitāla),
 - Portfeļinvestīcijas jeb netiešās investīcijas - ir darījumi ar kapitālu vērtspapīriem, kur investora ieguldījums uzņēmuma pamatkapitālā nepārsniedz 10 %, kā arī citiem vērtspapīriem un finanšu derivātiem. Šie instrumenti tiek realizēti tirgū – ar tiem ir iespējams tirgoties. Tā kā investoriem šajā gadījumā pieder maza uzņēmuma pamatkapitāla daļa, portfeļinvestīcijas sevī neietver investoru līdzdalību uzņēmuma pārvaldē. Investoru motivācija ir investīciju portfeļa diversifikācija un peļņas gūšana tuvākajā nākotnē, nevis ilgtermiņa saistību dibināšana un kontroles iegūšana uzņēmumā.¹³
 4. Pēc investīciju resursu īpašuma veida tās iedala privātajās un publiskajās investīcijās:
 - Privātie ieguldījumi - iedzīvotāju un privāto uzņēmumu ieguldītie līdzekļi.
 - Publiskās investīcijas – tās ir publiskā sektora investīcijas. Parasti publiskās investīcijas galvenokārt veic tādās jomās, kur privātās investīcijas nenonāk, piemēram, ceļu un tiltu būvēšanai, izglītības iestāžu un ārstniecības iestāžu būvniecībai un uzturēšanai, un tās izpaužas gan valsts, gan pašvaldību līmenī.¹⁴

¹² Kutuzova O. (2012). "Finanses un Kredīts", Biznesa augstskola Turība, Rīga, 164.lpp.

¹³ Šumilo Ē. (2010). "Ārvalstu tiešās investīcijas", Rīga: Latvijas Universitāte, e-grāmata, pieejams: <https://profizgl.lu.lv/mod/book/view.php?id=16789&chapterid=3361> [skatīts 16.02.2022].

¹⁴ LB, "Gudru valdības investīciju loma ekonomikas attīstībā", pieejams: [https://www.makroekonomika.lv/gudru-valdības-investiciju-loma-ekonomikas-attistiba](https://www.makroekonomika.lv/gudru-valdibas-investiciju-loma-ekonomikas-attistiba) [skatīts 14.02.2022].

- Ja ieguldīto kapitālu veido privātās un valsts (pašvaldības) investīcijas, tās pieņemts definēt kā jauktas investīcijas.
5. Atkarībā no rentabilitātes līmeņa ir:
- augstas ienesīguma investīcijas - ietver kapitāla ieguldīšanu investīciju projektos (finanšu investīcijās), kuru paredzamais atdeves līmenis pārsniedz vidējo atdeves likmi investīciju tirgū;
 - investīcijas ar vidējiem ienākumiem - ietver kapitāla ieguldīšanu investīciju projektos (finanšu investīcijās), kuru paredzamais atdeves līmenis atbilst vidējai atdeves likmei investīciju tirgū;
 - zema ienesīguma investīcijas - ietver kapitāla ieguldīšanu investīciju projektos (finanšu investīcijās), kuru paredzamais atdeves līmenis ir zemāks par vidējo atdeves likmi investīciju tirgū;
 - investīcijas bez ienākumiem - ietver kapitāla ieguldīšanu investīciju projektos, par kuriem investors necer saņemt ienākumus, tas, pirmkārt, attiecas uz sociālajiem un vides projektiem.
6. Risks ir saprotams kā iespēja, ka absolūtas jeb attiecīgas peļņas lielums būs mazāks nekā tika plānots. Pēc riskiem izšķir agresīvas, mērenas un konservatīvas investīcijas. Šī klasifikācija ir cieši saistīta ar attiecīgo investoru veidu sadalījumu. Agresīviem ieguldījumiem ir raksturīga augsta riska pakāpe. Tiem ir raksturīga augsta rentabilitāte un zema likviditāte. Mēreni ieguldījumi izceļas ar vidējo (mērenu) riska pakāpi ar pietiekamu ieguldījumu ienesīgumu un likviditāti. Konservatīvie ieguldījumi ir zema riska ieguldījumi, ko raksturo uzticamība un likviditāte.
7. Investīcijas iedalās arī pēc līdzekļu piesaistīšanas avotiem - iekšzemes (nacionālās) investīcijas un ārvalstu investīcijas. Iekšzemes investīcijas veic rezidenti (juridiskas un fiziskas personas), ārvalstu investīcijas - uz nerezidentu (juridiskās un fiziskās personas), kā arī ārvalstu, starptautisko organizāciju rēķina. Savukārt jauktās investīcijas attiecīgas valsts rezidentam kopā ar citas valsts rezidentu.

Kā jau minēts iepriekš, katrai investīcijai piemīt vairākas īpašības, piemēram, termiņš, nominētā valūta, likviditāte. No tām rodas noteikti riska faktori, kas tad arī veido ieguldījuma riska pakāpi. Ieguldot ārzemēs, riska veidi būs citādi, nekā ieguldot savā valstī.

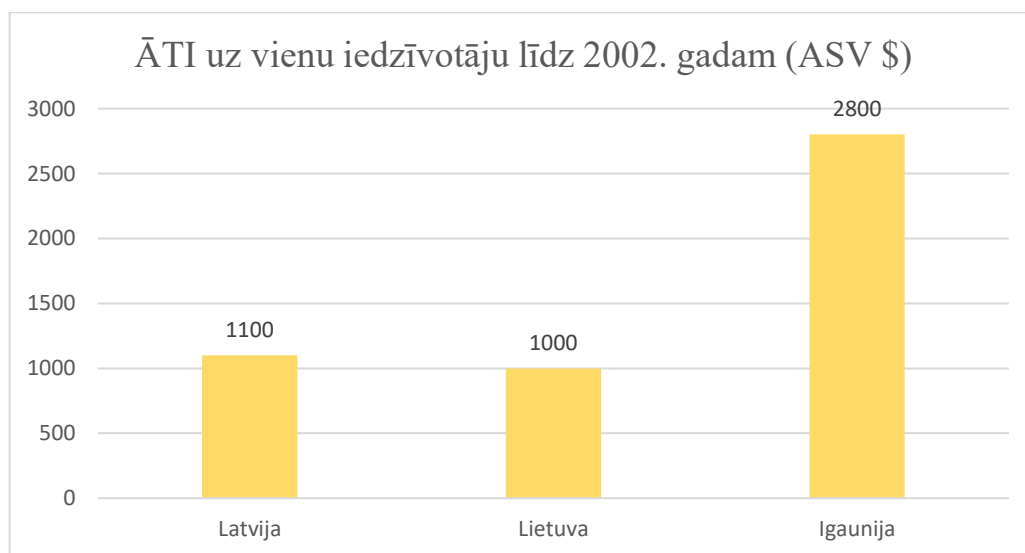
Individuālais investors var izvēlēties starp dažādu ieguldījumu vadiem, sākot no mazāk riskantiem (valsts parādzīmes) un beidzot ar precēm ar lielu riska pakāpi. Investoriem jāreķinās ar šādiem riskiem: laika risku (jo garāks termiņš, jo lielāka neskaidrība par nākotnes naudas plūsmām); valūtas risku. Ārvalstu investoriem ir jāņem vērā vairāki riska faktori, kas nepastāv,

ieguldot savā valstī. Investējot citās valstīs, ievērojamu lomu spēlē valūtas maiņas risks. Valūtas risku izraisa iespējamās valūtas kursa svārstības starp to valūtu, kurā veikts ieguldījums, un vietējo valūtu. Investīcijas ar zemu riska līmeni nodrošina noteiktus stabilus ienākumus. Investīcijas ar augstiem riskiem uzskata par spekulatīvām.¹⁵

1.2. Ārvalstu investīciju attīstība Latvijā no vēsturiska aspekta

Pirmās investīcijas Latvijā pēc valsts neatkarības atgūšanas ienāca jau 1990. gadu sākumā – tā Skandināvijas valstu nauda ieplūda gan telekomunikāciju (Lattellecom), gan finanšu sektorā (Hansabanka – tagad Swedbank). Tāpat ārvalstu investīciju ieplūdi veicināja vairāku desmitu valsts uzņēmumu privatizācija, kas sākās 1993.-1995. gados. Piemēram, Vācijas un Krievijas investīcijas ienāca, Gazprom un Ruhrgas privatizējot Latvijas gāzi, bet Zviedrijas tiešās investīcijas ienāca, Skandināviska Enskilda Banken (SEB) nopērkot Latvijas Unibanku. Skandināvijas finanšu resursu straume pastiprinājās pēc Krievijas krīzes 1998. gadā, un līdz šim pakāpeniski ieguvusi vadošo lomu pārējo valstu vidū.¹⁶

ĀTI īpatsvars IKP no 1993. līdz 2001. gadam Latvijā ir augstāks nekā vidēji Centrāleiropā (tas sasniedz 28% no IKP salīdzinājumā ar Centrāleiropas vidējo rādītāju – 19%).¹⁷

1.2.att. ĀTI uz vienu iedzīvotāju līdz 2002. gadam (ASV \$)

Avots: Autora izveidots, pamatojoties uz Alašejeva J. (2004). "Latvijas rūpniecības uzņēmumu internacionalizācija: politikas un ārvalstu investīciju ietekme"

¹⁵ Kutuzova O. (2012). "Finances un Kredīts", Biznesa augstskola Turība, Rīga, 164.lpp.

¹⁶ Balticexport, "Ārvalstu investīciju vide Latvijā", pieejams: <https://balticexport.com/raksts/arvalstu-investiciju-vide-latvija-de4be63fa0> [skatīts 18.02.2022].

¹⁷ Alašejeva J. (2004). "Latvijas rūpniecības uzņēmumu internacionalizācija: politikas un ārvalstu investīciju ietekme". Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS, Rīga, 39.lpp.

Līdz 2002. gadam Latvija ārvalstu investīcijās uz vienu iedzīvotāju saņēmusi 1100 ASV dolāru. Šis rādītājs ir ļoti līdzīgs ĀTI līmenim Lietuvā, kas ir 1000 ASV dolāru uz vienu iedzīvotāju, bet ievērojami zemāks par Igaunijas ĀTI rādītāju – 2800 ASV dolāru uz vienu iedzīvotāju.

Jaunu ārvalstu investīciju vilni (gan ienākot jauniem investoriem, gan darbību attīstot esošajiem ārvalstu uzņēmumiem) Latvija piedzīvoja līdz ar iestāšanos Eiropas Savienībā 2004. gadā. Pieauga ne vien tiešās ārvalstu investīcijas, bet arī banku piesaistītie resursi (aizņēmumi no mātes kompānijām, nerezidentu noguldījumi), no kuriem daļa caur izsniegtiem kredītiem nonāca nekustamā īpašuma tirgū. Tiešo ārvalstu investīciju atlikums pieauga no 3.3 mljrd. EUR 2004. gada beigās līdz 8.1 mljrd. EUR 2008. gada beigās, tikmēr banku aizņēmumi 2008. gada beigās sasniedza 14.3 mljrd. EUR, liecina Latvijas Bankas apkopotā Latvijas starptautisko investīciju bilance. Krīzes laikā šis banku aizņēmumu apjoms samazinājās līdz 9.4 miljardiem EUR 2010. gada septembra beigās, bet uz 2010. gada beigām banku aizņēmumu apjoms samazinājās līdz nullei, bet vienlaikus līdz 15.2 miljardiem EUR pieauga ārvalstu banku noguldījumu apjoms. Vēl 2010. gada septembra beigās tie bija 4.1 miljards EUR. 2011. gada septembra beigās ārvalstu banku noguldījumu apjoms veidoja 13.9 mljrd. EUR.

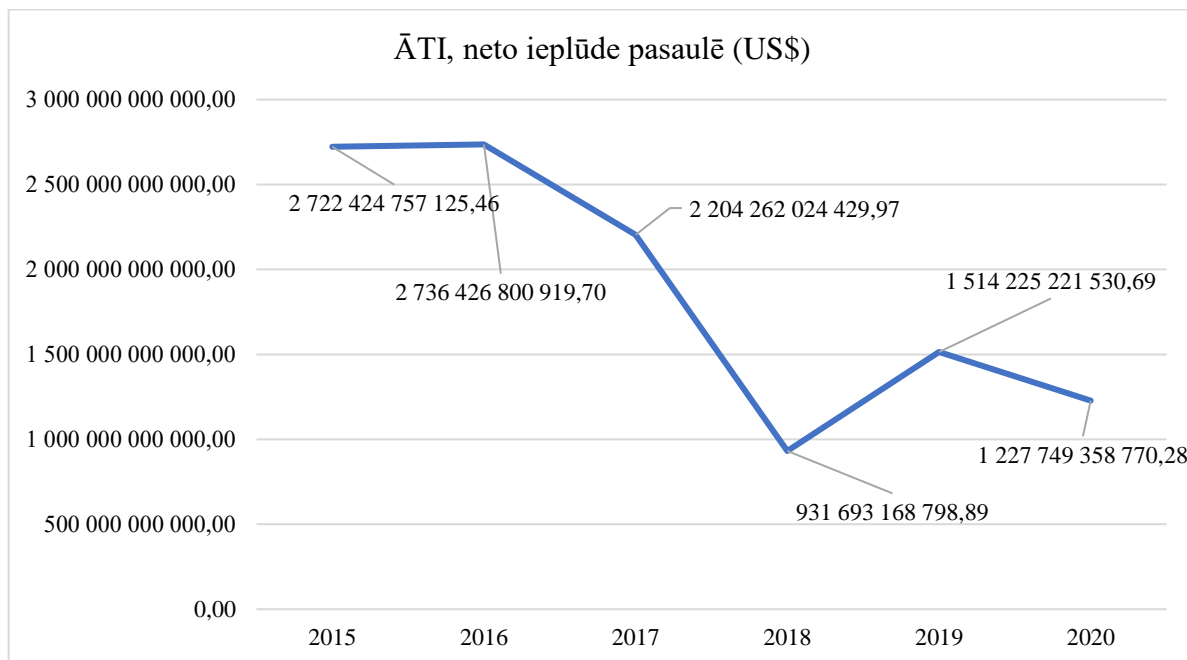
Globālās finanšu krīzes iespaidā ārvalstu kapitāla plūsmas Latvijā ekonomikā būtiski samazinājās. Ja 2007. gadā neto darījumu apjoms bija 1.7 mljrd. EUR, kas ir gada laikā sasniegtais lielākais rādītājs, tad visā 2009. gadā – vien 67.6 milj. EUR. Investīciju bankjeru teiktais liecina, ka krīzes dēļ 2008. gada nogalē nenotika iepriekš cerēti vairāki uzņēmumu pārdošanas, investoru piesaistes darījumi, kuru kopējais apjoms 1.4 mljrd. EUR apjomā. Daļa darījumu tā arī netika un nekad netiks realizēti, turklāt krīzes dēļ daudzu uzņēmumu ārvalstu īpašnieki pārdeva uzņēmumu daļas atpakaļ Latvijā uzņēmējiem vai ļauj tās izpirkt uzņēmumu vadībai. ĀTI plūsmu intensitāte saruka līdz 1.7% no IKP 2008.g. līdz 2010.g.

2010. gadā situācija pamazām uzlabojās, jo tika noslēgti vairāki uzņēmumu pirkšanas, pārdošanas darījumi, un šī tendence turpinājās 2011. gadā.¹⁸ Savukārt, mainoties ekonomiskajiem apstākļiem, struktūrai un investīcijām kļūstot produktīvākām, laika periodā no 2011. līdz 2016.gadam Latvijā ik gadu piesaistītās ĀTI neto plūsmas vidēji veidoja 3% no IKP. Laika periodā no 2017. līdz 2019.gadam ĀTI neto plūsmas vidēji pieauga par 2.7% no IKP¹⁹ (sk. 1.4.att.).

¹⁸ Balticexport, “Ārvalstu investīciju vide Latvijā”, pieejams: <https://balticexport.com/raksts/arvalstu-investiciju-vide-latvija-de4be63fa0> [skatīts 18.02.2022].

¹⁹ LB, “Investīciju ābece: veidi, ietekme, vide un situācija Latvijā”, pieejams: <https://www.makroekonomika.lv/arvalstu-tiesas-investicijas-latvija> [skatīts 19.02.2022].

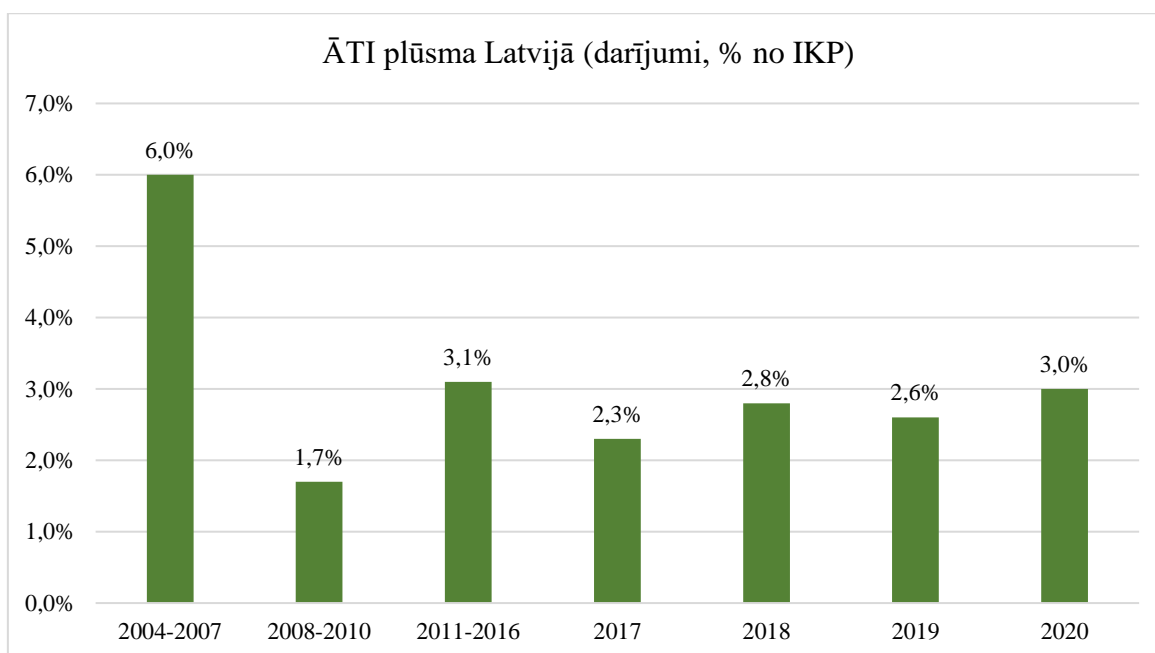
Covid-19 pandēmija būtiski mazināja ārvalstu tiešo investīciju (ĀTI) plūsmas pasaulē, gan kavējot jau iesāktu investīciju projektu realizēšanu, gan mazinot vēlmi valdošās nenoteiktības apstākļos sākt jaunus projektus. Pasaulē 2020. gadā ĀTI plūsmas sarukušas par 0.3 triljoniem ASV dolāru (sk.1.3.att.).

1.3.att. ĀTI, neto ieplūde pasaulē 2015.g.-2020.g. (US\$)

Avots: Autora izveidots, pamatojoties uz International Monetary Fund, Balance of Payments database, supplemented by data from the United Nations Conference on Trade and Development and official national sources.

Var secināt, ka globālās ĀTI plūsmas 2018. gadā samazinājās par 58%, salīdzinājumā ar 2017. gadu, līdz 931 miljardiem USD, galvenokārt ASV nodokļu reformas dēļ. Tas turpina 2017. gada tendenci, kad ĀTI plūsmas samazinājās par 19,5%.

1.4.att. Ārvalstu tiešo investīciju plūsma Latvijā, darījumi, % no IKP 2004.g.-2020.g.

Avots: Autora izveidots, pamatojoties uz Latvijas Banka statistiskiem datiem.

Atšķirībā no globālajām plūsmām, Latvijā ĀTI ieplūdes pandēmijas laikā ne tikai nemazinājās, bet pat pieauga, liecina par to LB statistiskie dati. Lai gan katra investora lēmumu ietekmē individuāli nosacījumi, viens no investīciju plūsmu noturības iemesliem varētu būt uz citu Eiropas Savienības (ES) valstu fona salīdzinoši mazāka pandēmijas negatīvā ietekme uz kopējo tautsaimniecības izaugsmi. 2020. gadā ĀTI ieplūdes Latvijā bija 885 miljoni eiro (jeb 3.0% no iekšzemes kopprodukta, IKP), kas ir viens no lielākajiem apjomiem pēdējos gados. Īpaši straujš pieaugums turpinājies 2021. gadā, proti, 882 miljoni eiro jau gada pirmajos sešos mēnešos (5.9% no IKP).²⁰ Sīkāk šīs statistisko datu analīzei autore pievērsīsies darba turpinājumā.

1.3. Ārvalstu tiešās investīciju raksturojums

Laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" sniedz sekojošu ārvalstu investīciju skaidrojumu: ārvalstu investīcijas ir ārvalstu fizisko un juridisko personu ieguldījumi Latvijā reģistrēto uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību pamatkapitālā tiešo un portfeļinvestīciju veidā.

²⁰ LB, "Ārvalstu investīciju piesaiste", pieejams: <https://www.makroekonomika.lv/arvalstu-investiciju-piesaiste-svariga-ne-tikai-kvantitate-bet-ari-kvalitate> [skatīts 14.02.2022].

Saskaņā ar LB publikāciju, tad tiešās investīcijas ir vienas valsts rezidenta (tiešā investora - var būt gan fiziskā, gan juridiskā persona) ieguldījumi citas valsts uzņēmumā (tiešo investīciju uzņēmumā), ja rezidenta līdzdalība uzņēmuma pamatkapitālā ir 10% un vairāk. Tātad jebkuri nerezidentu ieguldījumi Latvijā reģistrētos uzņēmumos, ja nerezidentam tajos pieder ne mazāk kā 10% no pamatkapitāla, tiek klasificēti kā ārvalstu tiešās investīcijas Latvijā. Ārvalstu tiešās investīcijas ietver investīcijas Latvijā reģistrēto uzņēmumu pašu kapitālā, reinvestēto peļņu, kā arī ieguldījumus uzņēmumu citā kapitālā (ilgtermiņa un īstermiņa kredīti, tirdzniecības kredīti un citas savstarpējas saistības un prasības).²¹

Starptautiskās investīcijas ir viena no starptautiskās uzņēmējdarbības formām. Pārējās divas starptautiskās uzņēmējdarbības formas ir starptautiskā tirdzniecība ar precēm un pakalpojumiem, kā arī tehnoloģiju un intelektuālā īpašuma starptautiskā licencēšana. Starptautiskajām investīcijām var izdalīt divus veidus:

- portfeļinvestīcijas;
- ārvalstu tiešās investīcijas.²²

Tiek noskaidrots, ka starptautiskās investīcijas tiek iedalītas portfeļinvestīcijas un ārvalstu tiešajās investīcijās, un, tā kā šī darba uzmanība tiek vērsta tieši ārvalstu tiešajām investīcijām, tad tālāk autore apskatīs kas tādas ir.

Šumilo Ē. savā e-grāmatā “Ārvalstu tiešās investīcijas” raksta, ka ĀTI ir process, kurā kādas valsts rezidents iegūst savā īpašumā kādas citas valsts uzņēmuma aktīvus, ar mērķi iegūt zināmu kontroli uzņēmumā, piedalīties tā pārvaldē.²³

Starptautiskais Valūtas fonds ĀTI definē kā starptautisko investīciju veidu, kur kādas valsts ekonomikas rezidentam ir mērķis iegūt ilgstošu dalību uzņēmumā, kas ir rezidents kādas citas valsts ekonomikā. Ilgstoša dalība nozīmē, ka pastāv ilgtermiņa attiecības starp investoru un uzņēmumu, kā arī to, ka investoram ir nozīmīga ietekme uzņēmuma vadībā²⁴. SVF ĀTI definīcijā teikts, ka ĀTI ietver ne tikai sākotnējo darījumu, kas veido investora un uzņēmuma attiecības, bet arī visus turpmākos darījumus starp tiem un ar tiem saistītajām uzņēmumiem.

²¹ LB Eirosistēma, “Ārvalstu tiešās investīcijas Latvijā”, pieejams: <https://www.bank.lv/auditorijas/medijiem/403-publikacijas/averss-un-reverss/4566-arvalstu-tiesas-investicijas-latvija> [skatīts 16.02.2022].

²² Šumilo Ē. (2010). “Ārvalstu tiešās investīcijas”, Rīga: Latvijas Universitāte, e-grāmata, pieejams: <https://profizgl.lu.lv/mod/book/view.php?id=16789&chapterid=3361> [skatīts 16.02.2022].

²³ Šumilo Ē. (2010). “Ārvalstu tiešās investīcijas”, Rīga: Latvijas Universitāte, e-grāmata, pieejams: <https://profizgl.lu.lv/mod/book/view.php?id=16789&chapterid=3361> [skatīts 16.02.2022].

²⁴ International Monetary fund, “Foreign Direct Investment Trends and Statistics: A Summary”, pieejams: <https://www.imf.org/External/np/sta/fdi/eng/2003/102803s1.pdf> [skatīts 18.02.2022].

UNCTAD uzsver, ka ĀTI sevī ietver trīs sastāvdaļas:

- pamatkapitālu, kas ir investora iegādātās ārvalstu uzņēmuma kapitāla daļas,
- reinvestēto peļņu, ko veido investora peļņas daļa, kas nav izmaksāta dividendēs, bet ieguldīta uzņēmumā atkārtoti,
- mātes uzņēmuma īstermiņa un ilgtermiņa aizņēmumus un aizdevumus saistītajiem uzņēmumiem.²⁵

No tā var secināt, ka ĀTI var definēt kā ārvalstu investoru ieguldījumi pamatkapitālā, ar nolūku iegūt tiesības piedalīties šī uzņēmuma pārvaldē, kas saistīti ar ilgtermiņa attiecībām starp investoru un uzņēmumu. Ir uzskatāms, ka vismaz 10% (pamatkapitāla) iegūšana ir uzskatāma par ĀTI. Ārvalstu tiešās investīcijas ir galvenais starptautiskās ekonomiskās integrācijas virzītājspēks. Ar pareizu politikas ietvaru ĀTI var nodrošināt finanšu stabilitāti, veicināt ekonomikas attīstību un uzlabot sabiedrības labklājību.

Saskaņā ar Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizāciju jeb ESAO (OECD), lai labāk izprastu ārvalstu tiešo investīciju tendences un ietekmi uz tautsaimniecību, noderīgi ir iedalīt tās pēc kapitāla ieplūdes veida:

- 1) Apvienošanās un pārņemšana (mergers & acquisitions);
- 2) Jaunās investīcijas (greenfield);
- 3) kapitāla paplašināšana (jauni papildu ieguldījumi);
- 4) finanšu pārstrukturēšana.

Kamēr M&A darījumi ietver esošā kapitāla pirkšanu vai pārdošanu, greenfield investīcijas attiecas uz pavisam jauniem ieguldījumiem (ex nihilo jeb out of nothing investīcijas - no nekā). Kapitāla palielināšana ir saistīta ar ieguldījumiem pamatkapitālā jau eksistējošā uzņēmumā, lai attīstītu uzņēmumu darbību. Konceptuāli un ekonomiskās ietekmes ziņā tas ir līdzīgs greenfield investīcijām (līdzīgi ieguldījumiem jaunos projektos). Finanšu pārstrukturēšana attiecas uz ieguldījumiem parāda atmaksai vai zaudējumu samazināšanai.²⁶

Autore secina, ka teorijā un empīriskos pētījumos galvenokārt ietver četrus operāciju veidus pēc kapitāla ieplūdes, kas kvalificējas kā ĀTI un katrai no tām ir sava loma un nozīme valsts ekonomikas veidošanā, tomēr diemžēl Latvijā nav datu, kādas ārvalstu tiešās investīcijas ir visizplatītākās Latvijā.

²⁵ UNCTAD, "FDI", pieejams: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2017chMethodNote_en.pdf [skatīts 13.03.2022].

²⁶ OECD (2008). "OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment", Fourth edition, p. 87, pieejams: <https://www.oecd.org/daf/inv/investmentstatisticsandanalysis/40193734.pdf> [skatīts 13.03.2022].

Lai gan ĀTI ir svarīgas ekonomikas izaugsmei, ne visas ĀTI ir vienādas. Viens no veidiem, kā atšķirt, ir investora motivācija, izmantojot angļu ekonomista Džona Dunninga (John Dunning) izveidoto sistēmu:

- ✓ uz jaunu tirgu orientētas ĀTI, lai piedāvātu preces vietējā un reģionālajā tirgū. Šo ĀTI veidu dēvē arī par horizontālajām investīcijām, jo notiek attiecīgajam uzņēmumam līdzīgu ražotņu izveide valstīs, kas saņem investīcijas;
- ✓ uz resursiem vai aktīviem orientētas ĀTI meklē dabas resursus, izejvielas un zemas ražošanas izmaksas. Šādi apsvērumi ir pamatā daudziem ĀTI projektiem, kas paredzēti eksportam. Tas tiek dēvētas par vertikālajām ĀTI, jo prasa pārvietot daļu ražošanas procesa uz citu vietu, nevis vienkārši to dublēt;
- ✓ uz efektivitātes paaugstināšanu orientētas ĀTI iegūst no mēroga un vērēna efektiem, saņemot labumu no saimnieciskās darbības ģeogrāfiski atšķirīgās vietās ar kopēju pārvaldību;
- ✓ uz stratēģiskiem aktīviem orientētas ĀTI tiek veiktas, lai iegādātos ārvalstu korporāciju aktīvus, tādējādi veicinot investoru ilgtermiņa stratēģisko mērķu sasniegšanu.²⁷

Uz stratēģiskiem aktīviem orientētas ĀTI parasti notiek globalizācijas progresīvākā stadijā un attiecas uz ieguldījumiem pētniecības un attīstības spējās, galvenokārt attīstītākajās jaunattīstības valstīs (piemēram, programmatūras izstrāde Indijā).

Kategorija – uz efektivitāti vērstas ĀTI – ir īpaši svarīga valstīm, kuras vēlas integrēties globālajā ekonomikā un virzīties uz augšu vērtību ķēdē.

Ārvalstu tiešās investīcijas pēc to mērķa parasti iedala:

- Horizontālā ĀTI: horizontālos ĀTI var nosaukt par ieguldījumiem, kuri tiek ieguldīti ārvalstīs tajā pašā nozarē. Citiem vārdiem sakot, uzņēmums iegulda ārvalstu firmā, kas ražo līdzīgas preces. Piemēram, ASV uzņēmums Nike var iegādāties Puma, Vācijā bāzētu uzņēmumu. Tie abi ir sporta apģērbu nozarē, un tāpēc tie būtu klasificēti kā horizontālās ĀTI.
- Vertikālā ĀTI: vertikālās ĀTI nozīmē, ka uzņēmums apgūst ārvalstu tirgu, ienākot tajā kādā no produkta stadijām (tās pašas industrijas ietvaros), kas veic ieguldījumus svešā teritorijā, lai pārvietotu daļu no vērtības ķēdes. Piemēram “Zara” (Grupo Inditex – Spāņu kompānija), kas dibina savas rūpnīcas Indonēzijā,

²⁷ Alašejeva J. (2004). “Latvijas rūpniecības uzņēmumu internacionalizācija: politikas un ārvalstu investīciju ietekme”. Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS, Rīga, 39.lpp.

lai ražotu apģērbus, un pēc tam tos nosūta uz veikaliem attīstītajās valstīs. Šis veids ir vertikāls.

- Konglomerāta ĀTI: konglomerāta ĀTI ir investīcijas, kuri tiek veiktas pilnīgi citā nozarē. Citiem vārdiem sakot, tas nav nekādā tiešā veidā saistīts ar investoru biznesu. Piemēram, Walmart, ASV mazumtirgotājs, var ieguldīt BMW, Vācijas automobiļu ražotāja.
- Platformas ĀTI: Tas ir pretējs gadījums iepriekšminētajam. Citiem vārdiem sakot, kapitāla pārvedums, kura mērķis ir veikt līdzīgu darbību, kāda tiek veikta dzimtenē, un ar mērķi palielināt mātes uzņēmuma apgrozījumu. Piemēram, uzņēmumus, kas iegulda Meksikā, lai vēlāk pārdotu savu produktu Amerikas tirgū.²⁸

Dažiem tas var likties dīvaini, bet lielajiem uzņēmumiem sniedz iespēju paplašināties dažādās jaunas jomas. Lai izskaidrotu, daži lielie uzņēmumi nonāk situācijā, kad pieprasījums sāk samazināties. Lai izdzīvotu, tai jāiegulda jaunos uzņēmumos. Pat lielie uzņēmumi ar lielu pieprasījumu var meklēt jaunas nozares, kurās izaugsme un ieguldījumu atdeve ir ievērojami lielāka.

Eksistē dažādi teorētiski un empīriski pētījumi par ĀTI iedarbības mehānismu, bet neskatoties uz to, ka ĀTI ietekme uz ekonomiku ir plaši pētīta, joprojām nav viena precīza viedokļa par to reālo ietekmi uz valsts tautsaimniecību. Lielākā daļa ĀTI pasaulē ir horizontālās vai uz jauniem tirgiem orientētās. Šāds ĀTI veids var dot labumu ekonomikai pat tad, ja netiek ņemta vērā to pozitīvā ietekme uz nodarbinātību, maksājumu bilanci un nodokļu ieņēmumiem, tām var būt netieša pozitīva ietekme arī uz pārējo ekonomiku. Mikroekonomiskie pētījumi pamato vertikālo uzņēmumu apvienošanu kā vairāk pozitīvu, taču horizontālajiem pārvedumiem konkurences dēļ ir negatīvāka ietekme.

Eiropas Komisija izšķir piecus ārvalstu tiešo investīciju saņēmējvalsts ieguvumus:

- 1) tehnoloģiju saņemšana;
- 2) cilvēk kapitāla attīstīšana;
- 3) starptautiskās tirdzniecības integrēšana;
- 4) uzņēmējdarbības vides uzlabošana;
- 5) uzņēmējdarbības attīstība²⁹.

²⁸ Economy-pedia, "Tiešās ārvalstu investīcijas", pieejams: <https://lv.economy-pedia.com/11041070-foreign-direct-investment-fdi#menu-3> [skatīts 01.03.2022].

²⁹ Medne Z. (2010). "Ārvalstu tiešo investīciju apjoms ES valstīs un tā analīze". Latvijas Universitātes raksti: zinātnisko rakstu krājums, Rīga. sējums 754, 57.lpp.

Līdzīgās domās ir ekonomiste Sanjaja Lalla (Sanjaya Lall), kura uzskata, ka ārvalstu tiešās investīcijas investīciju saņēmējvalstij dara pieejamu papildu kapitālu, tehnoloģijas, veicina prasmju un vadības pilnveidošanu, piekļuvi citu valstu tirgiem, kā arī uzlabo uzņēmējdarbības vidi. Viņa arī atzīmē, ka daudzas attīstības valstis ārvalstu tiešās investīcijas uztver kā ekonomikas attīstības iespēju. Tajā pašā laikā ekonomiste norāda uz valsts bīstamo atkarību no citās valstīs radītām tehnoloģijām. Arī ekonomisti Eduardo Borensšteins (Eduardo Borensztein), Hosē de Gregorio (José de Gregorio) un Jangs Va Lī (Jong-Wha Lee) uzskata, ka viens no veidiem, kā ārvalstu tiešām investīcijām veicināt ekonomikas izaugsmi, ir izmantot ārvalstu uzņēmumu produktivitāti, kas ir augstāka nekā vietējiem uzņēmumiem.³⁰

Ārvalstu tiešās investīcijas ir būtisks priekšnoteikums tālākai Latvijas ekonomikas izaugsmei, jo ĀTI:

- dod iespēju Latvijas ražotājiem izmantot papildu finanšu kapitālu;
- veicina dažādu ražošanas un vadības prasmju apgūšanu;
- veicina jaunu darba vietu izveidi;
- rada iespēju izmantot jaunas tehnoloģijas/tehnoloģiju pārnesi uz Latviju;
- veicina Latvijas ražotāju integrāciju starptautiskajos tirdzniecības tīklos un piegāžu ķēdēs;
- var pozitīvi ietekmēt attīstību pastarpināti saistītās jomās, piemēram, medicīnā, izglītībā, infrastruktūrā.³¹

No tā var secināt, ka ārvalstu investīcijas uzlabo attīstības saņēmējvalsts ekonomiku. Tie nodrošina papildu finanšu resursus, budžeta deficīta segšanai un nepietiekama finansējuma nodrošināšanai vietējā uzņēmējdarbībā, kā arī palīdz modernizēt ekonomiku, veicināt produktivitāti, tehnoloģiju attīstību un palielina konkurenci vietējā tirgū, līdz ar to palielinot vietējo uzņēmumu motivāciju ieviest jaunas tehnoloģijas. Šī konkurences ietekme ir atkarīga no vietējo uzņēmumu tehnoloģiskā līmeņa un cilvēkresursu kvalitātes (vai tie ir spējīgi pieņemt ārvalstu konkurenta izaicinājumu). Taču, lai izvairītos no jaunu konkurentu rašanās, ārvalstu investori nereti jaunākās tehnoloģijas vai nu nepārviesto uz citām valstīm, vai arī tajās attīsta darbietilpīgas nozares, kurās no strādājošajiem netiek prasītas plašas zināšanas un iemaņas. Savukārt, ja tehnoloģiju atšķirība nav liela un ir labi attīstīti cilvēkresursi, augošā konkurence

³⁰ Medne Z. (2010). "Ārvalstu tiešo investīciju apjoms ES valstīs un tā analīze". Latvijas Universitātes raksti: zinātnisko rakstu krājums, Rīga. sējums 754, 57.-58.lpp.

³¹ Ekonomikas ministrija, "Ārvalstu tiešās investīcijas", pieejams: <https://www.em.gov.lv/lv/arvalstu-tiesas-investicijas> [skatīts 02.03.2022].

var stimulēt vietējo uzņēmumu produktivitātes izlīdzināšanos. Starptautisko un vietējo uzņēmumu savstarpēji saistītas tehnoloģijas rada pozitīvu ekonomisko ietekmi.

Iemesli, kāpēc valsts piesaista ĀTI:

- Ekonomikas stimulēšana: viens no galvenajiem iemesliem, kāpēc valsts (īpaši jaunattīstības valsts) piesaista ārvalstu tiešās investīcijas, ir darba vietu radīšana. ĀTI palielina ražošanas un pakalpojumu sektoru, kas rada jaunas darba vietas un palīdz samazināt bezdarba līmeni valstī. Paaugstināta nodarbinātība izraisa lielākus ienākumus un iedzīvotāji kļūst pirktspējīgāk, veicinot kopējo ekonomiku.
- Cilvēkkapitāla paplašināšana: cilvēkkapitāls ir saistīts ar jebkura darbaspēka zināšanām un iztiku. Darbinieku dažādās prasmes, kas iegūtas dažādās apmācībās un praksē, var veicināt konkrētas valsts izglītības sistēmu un cilvēkkapitālu. Pateicoties ilgstošai iedarbībai, tas palīdz apmācīt individuālos resursus citās jomās, amatos un uzņēmumos.
- Palielināts eksports: daudziem aktīviem, ko ražo ĀTI, ir globālie tirgi, un tie nav balstīti tikai uz iekšzemes patēriņu. 100% uz eksportu orientētu segmentu ražošana palīdz apkalpot ĀTI investorus, atbalstot eksportu no citām ārvalstīm.
- Uzlabota kapitāla plūsma: kapitāla ieplūde ir īpaši izdevīga valstīm ar ierobežotiem iekšzemes resursiem un ierobežotām iespējām palielināt krājumus globālajā kapitāla tirgū.
- Konkurētspējīgs tirgus: veicinot ārvalstu organizāciju ienākšanu vietējos tirgos, ĀTI atbalsta konkurētspējīgas vides izveidi un sagrauj vietējo uzticību.

Stingra konkurences vide vienmēr liek uzņēmumiem nepārtraukti palielināt savu produktu ieguldījumu, tādējādi veicinot inovācijas. Patērētāji arī iegūst piekļuvi plašākam konkurētspējīgi novērtētu produktu klāstam.

Darba autore uzskata, ka neskatoties uz to, ka ārvalstu tiešajām investīcijām ir nozīmīga loma Latvijas valsts ekonomikā, bet ĀTI pastāv arī daži trūkumi

- Šķērslis iekšzemes ieguldījumiem: dažkārt ĀTI var traucēt iekšzemes investīcijas. ĀTI dēļ valsts vietējie uzņēmumi sāk zaudēt interesi par savu mājsaimniecību aktīvu finansēšanu.
- Negatīva valūtas maiņas vērtība. Ārvalstu tiešās investīcijas reti var ietekmēt valūtas maiņas kursus par labu vienai valstij un par sliktu otrai.

- Dārgākas izmaksas: kad investori iegulda uzņēmumos ārvalstu novados, viņi var pamanīt lielākus izdevumus nekā iekšzemes eksportētās preces. Bieži vien motoros un intelektuālajos resursos tiek ieguldīts vairāk naudas nekā vietējo strādnieku izpeļņā.
- Finansiālā dzīvotspēja: atzīstot, ka ārvalstu tiešās investīcijas no investoru viedokļa var būt kapitālietilpīgas, tās dažkārt var būt ļoti bīstamas vai ekonomiski neuzticamas.

Neskatoties uz dažiem trūkumiem, ĀTI Latvijā ir jāpiesaista, jo, kā jau iepriekš minēts, tās ir nozīmīgs kapitāla avots, ārvalstu pieredzes, tehnoloģijas un prakses pārņemšanas līdzeklis. Tie ir īpaši svarīgi vietējā tirgus attīstībai, starptautiskās tirdzniecības paplašināšanai un palielināšanai, kā arī ĀTI palīdz samazināt maksāšanas bilances deficītu gan kapitāla pieplūdes dēļ, gan pieaugot jaunizveidoto uzņēmumu produkcijas eksportam, kā arī samazina bezdarbu valstī.

2. Investīciju vide Latvijā

2.1. Investīciju vidi reglamentējošā politika

Tā pat kā jebkurai Latvijas pilsonim, kas nodibina savu uzņēmumu, arī ārvalstu investoram (neatkarīgi fiziska vai juridiska persona) dibinot vai pārņemot uzņēmumu, ir jāievēro Latvijas Republikas likumi:

- Ieguldītāju aizsardzības likums (pieņemts: 08.11.2001.).
- Komerclikums (pieņemts: 13.04.2000.).
- Ārvalstu investīcijas ietekmējušas arī “Imigrācijas likums”³², tā grozījumi sekmējuši investīciju ieplūdi Latvijā.
- Ieguldīt Latvijas uzņēmumos ārvalstu investoriem jāērķinās arī ar likumu “Uzņēmumu ienākuma nodokļa likums”³³. Līdz 2017. gada 31. decembrim Latvijā bija spēkā UIN atlaide par investīcijām, lai veicināt ekonomikas izaugsmi, piesaistot Latvijai lielās investīcijas. Atlaides izmērs bija atkarīgs no sākotnējo ilgtermiņa ieguldījumu summas:
 - 25% apmērā no kopējās sākotnējās ilgtermiņa ieguldījumu summas līdz 50 miljoniem EUR;
 - 15% apmērā no kopējās sākotnējās ilgtermiņa ieguldījumu summas daļai, no 50 miljoniem EUR līdz 100 miljoniem EUR.
- Likums „Par nekustamā īpašuma nodokli” (pieņemts: 04.06.1997.).
- Ministru kabineta rīkojums Nr. 249 „Par Latvijas preču un pakalpojumu eksportu veicināšanas un ārvalstu investīciju piesaistes pamatnostādņem 2010.-2019.gadam” tieši neregulē ārvalstu investorus, bet šie MK noteikumi būtiski veicina investīciju piesaisti un to ieplūšanu Latvijas tautsaimniecībā.³⁴
- Darba likums (pieņemts: 20.06.2001.).
- MK noteikumi Nr.857, “Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras nolikums”.

Nolikums ir par Latvijas Investīciju un attīstības aģentūru, kas ir ekonomikas ministra pakļautībā esoša tiešās pārvaldes iestāde ar mērķi sekmēt Latvijas uzņēmumu konkurētspēju un eksportspēju starptautiskajos tirgos, kā arī veicināt ārvalstu investīciju apjoma pieaugumu, regulē nolikums par Latvijas Investīciju un attīstības aģentūru.³⁵

³² Imigrācijas likums, pieņemts 31.10.2002.

³³ Uzņēmumu ienākuma nodokļa likums, pieņemts 28.07.2017.

³⁴ Ministru kabineta rīkojums Nr. 249 „Par Latvijas preču un pakalpojumu eksportu veicināšanas un ārvalstu investīciju piesaistes pamatnostādņem 2010.-2019.gadam”, pieņemts 17.06.2013.

³⁵ Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras nolikums, pieņemts 11.12.2012.

ĀTI piesaistes politika ir vērsta uz Latvijas kā investīcijām pievilcīgas vides konkurētspējas celšanu, ņemot vērā investoriem svarīgākos aspektus:

- ✓ valstu makroekonomiskos rādītājus;
- ✓ uzņēmējdarbības vidi – birokrātisko procedūru vienkāršību un stabilu nodokļu politiku;
- ✓ atbilstošas kvalifikācijas darbaspēka pieejamību;
- ✓ tirgus potenciālu;
- ✓ nepieciešamās infrastruktūras pieejamību;
- ✓ piedāvātos atbalsta instrumentus;
- ✓ stimulus.

Būtiski ir piesaistīt ārvalstu investīcijas nozarēs, kas maina tautsaimniecības struktūru par labu uz ārējo pieprasījumu orientētām nozarēm, īpaši nozarēs, kas definētas kā vidēji augsto un augsto tehnoloģiju nozares.³⁶

ĀTI piesaiste un veicināšana tiek iedalīta četros pamatprocesos, tādos kā:

- 1) stratēģija un plānošana (nacionālās investīciju politikas veidošana, mērķu izvirzīšana, investīciju veicināšanas struktūra, konkurētspējas pozicionēšana, nozaru mērķanalīze);
- 2) intereses veicināšana (mārketingu un uzņēmumu uzrunāšana);
- 3) apkalpošana (projektu vadība);
- 4) investīciju pakalpojumu sniegšana (pēcapakalpošana un pakalpojumu uzlabošana, uzraudzība).³⁷

Ārvalstu investīciju piesaistes procesā ir nosakāmi šādi investīciju piesaistes soļi:

- 1) Perspektīvo nozaru analīze, kā ietvaros tiek veikta Latvijas tautsaimniecības novērtēšana, nozaru izvērtējums, perspektīvāko nozaru (turpmāk – mērķa nozares) noteikšana, kā arī regulāra informācijas atjaunošana par ekonomisko situāciju nozarēs;
- 2) Piedāvājuma sagatavošana investoriem, kā ietvaros tiek veikta potenciālo investoru identificēšana proaktīvai potenciālo klientu uzrunāšanai un reaktīvo klientu apkalpošanai. Šī stadija ietver arī potenciālo Latvijas projektu apzināšanu perspektīvajās nozarēs, kuras ir noteiktas kā prioritātes un var būt pamats jaunu investīciju piesaistei un Latvijas

³⁶ Ekonomikas ministrija, “Ārvalstu tiešās investīcijas”, pieejams: <https://www.em.gov.lv/lv/arvalstu-tiesas-investicijas> [skatīts 02.03.2022].

³⁷ Ekonomikas ministrija, “Ārvalstu tiešās investīcijas”, pieejams: <https://www.em.gov.lv/lv/arvalstu-tiesas-investicijas> [skatīts 02.03.2022].

pozicionēšanai globālajā mērogā. Šīs aktivitātes ietvaros tiek nodrošināta arī jaunu potenciālo dalībnieku uzrunāšana, kas varētu iekļauties ekosistēmu vērtību ķēdēs.

- 3) Potenciālo investoru uzrunāšana, kā ietvaros tiek veikta komunikācija ar lēmumu pieņēmējiem, kuri atbild par lokācijas vietas izvēli, tai skaitā, nodrošinot komunikāciju ar stratēģiskajiem partneriem. Kā papildus aktivitāte Latvijas ekonomiskā tēla veidošanas ietvaros, tiek nodrošināta mērķēta mārketinga aktivitāšu īstenošana un dalība nepieciešamajos semināros, konferencēs, biznesa forumos, prezentējot investīciju vidi Latvijā, konkrēto nozari un nozarē piedāvātajiem Latvijas puses projektiem, kā prioritāti izvirzot jaunu spēlētāju piesaisti, kas varētu stiprināt prioritārās ekosistēmu vērtību ķēdes;
- 4) Atbalsts jaunu investīciju projektu ieviešanai, kā ietvaros tiek veikti nepieciešamie pasākumi valsts un pašvaldību institūciju kompetences ietvaros, lai atvieglotu un veicinātu jaunu projektu uzsākšanu Latvijā;
- 5) Šķēršļu novēršana investīciju projektu īstenošanā, kā ietvaros tiek īstenoti pasākumi, lai noskaidrotu jauno projektu īstenošanas statusu, operatīvi novērstu šķēršļus nozīmīgu projektu ieviešanai, kā arī nepieciešamības gadījumā būtiski uzlabotu Latvijas investīciju vides pievilcību
- 6) Darbs ar pēc-apkalpošanas projektiem („follow-up”), kā ietvaros tiek veikti projektu īstenošanas novērtējumi, kā arī sazināšanās ar investoriem un pašvaldībām, lai noskaidrotu projekta ieviešanas gaitu, rezultātu un iesaistīto personu viedokli par projekta negatīvajiem un pozitīvajiem aspektiem.³⁸

ĀTI piesaistē Latvijā nozīmīga loma ir Ekonomikas ministrijai un Latvijas Investīciju un attīstības aģentūrai (LIAA). Ekonomikas ministrija veido ārvalstu investīciju piesaistes stratēģiju un plānošanu, savukārt LIAA darbība ir orientēta uz kvalitatīvu ienākošo investīciju projektu apkalpošanu un aktīvu darbību investīciju projektu piesaistē, uzrunājot potenciālos investorus, kā arī uz investīciju projektu pēc-apkalpošanas nodrošināšanu. LIAA un Latvijas Ārvalstu ekonomiskās pārstāvniecības sniedz palīdzību un nepieciešamo informāciju ārvalstu ieguldītājiem, piemēram, saistībā ar ieguldījumu projektu īstenošanu nekustamo īpašumu teritorijās/speciālajās ekonomiskajās zonās un investīciju veicināšanā, kā arī sazinās ar attiecīgajām institūcijām pēc investoru pieprasījuma un palīdz risināt investoru problēmjaudājumus.³⁹ Vairāk par LIAA ir rakstīts darba turpinājumā.

³⁸ LIAA “LIAA darbības stratēģija 2020.-2022.gadam”, pieejams: <https://www.liaa.gov.lv/lv/media/5000/download>, 25.lpp. [skatīts 14.04.2022].

³⁹ Ekonomikas ministrija, “Ārvalstu tiešās investīcijas”, pieejams: <https://www.em.gov.lv/lv/arvalstu-tiesas-investicijas> [skatīts 15.03.2022].

Valdība 2013. gadā pieņēma “Latvijas preču un pakalpojumu eksporta veicināšanas un ārvalstu investīciju piesaistes pamatnostādņem 2013.-2019.gadam”. Tajā secināts, ka Latvijā ir zems ārvalstu tiešo investīciju īpatsvars sektoros, kas orientēti uz ražošanu un eksportu. Tāpēc nolemts radīt labvēlīgu vidi ārvalstu investīciju piesaistei augsto un vidēji augsto tehnoloģiju nozarēs un piesaistīt uz ražošanu un eksportu vērstas ārvalstu investīcijas.⁴⁰

Valdība, Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra, Ekonomikas ministrija veic dažādas izmaiņas likumos, rīko pasākumus, tostarp ārvalstu vizītes, lai veicinātu investoru ienākšanu Latvijā. Piemēram, veiktās izmaiņas Imigrācijas likumā ļauj Latvijā iegūt uzturēšanās atļaujas ārvalstu (ne – ES dalībvalstu) ieguldītājiem, ja tie būs investējuši konkrētu summu bankas kapitālā, nekustamajā īpašumā vai arī kāda uzņēmuma pamatkapitālā. Lai gan galvenā mērķauditorija ir Krievijas turīgie iedzīvotāji, aktīvi tiek uzrunāti arī Ķīnas, Indijas un arī Vidusāzijas un Aizkaukāza valstu uzņēmēji.

Ārvalstu tiešo investīciju piesaistē prioritāri jāorientējas uz ģeogrāfiski tuvajām kaimiņvalstīm, kurās Latvija ir atpazīstama, un nav jāiegulda papildu resursi informatīviem pasākumiem; ekonomiski stabilām un attīstītām valstīm, kurās tautsaimniecības nozaru attīstības potenciāls un vajadzības atbilst Latvijas perspektīvas sadarbības iespējām; kā arī valstīm, no kurām globāli ir lielākās izejošo investīciju plūsmas – ASV, Francija, Vācija, Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotā Karaliste, Japāna, Ķīna, Krievija, Indija⁴¹.

Ņemot vērā pieaugošo konkurenci ārvalstu investīciju piesaistē starp Eiropas valstīm, ir jārīkojas proaktīvi, piesaistot Latvijai inovatīvus un tehnoloģiski augsti attīstītus ārvalstu uzņēmumus. Būtiskākais 2021. gada sasniegums investīciju vides uzlabošanā Latvijā ir prioritāro investīciju “zaļā koridora” izveide. Lai veicinātu investīciju piesaisti, LIAA un Ekonomikas ministrija rosināja iniciatīvu papildināt Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likumu, ieviešot "zaļo koridoru" liela apjoma investīcijām prioritārajos virzienos. „Zaļā koridora” ieviešanas mērķis ir panākt lielo investīciju projektu īstenošanas ilguma samazinājumu par 50%, tādējādi būtiski uzlabojot ārvalstu tiešo investīciju piesaistes konkurētspēju un veicinot strauju ekonomiskās situācijas uzlabošanu.⁴²

⁴⁰ MK rīkojums Nr. 249 “Par Latvijas preču un pakalpojumu eksporta veicināšanas un ārvalstu investīciju piesaistes pamatnostādņem 2013.-2019.gadam”, pieņemts 17.06.2013.

⁴¹ Ekonomikas ministrija, “Ārvalstu tiešās investīcijas”, pieejams: <https://www.em.gov.lv/lv/arvalstu-tiesas-investicijas> [skatīts 15.03.2022].

⁴² Ekonomikas ministrija, “Latvijas ekonomikas attīstības pārskats”, pieejams: <https://www.em.gov.lv/lv/latvijas-ekonomikas-attistibas-parskats> [skatīts 16.05.2022].

2.1. Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra

Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra (turpmāk – iestāde) ir ekonomikas ministra pakļautībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kuras mērķis ir sekmēt Latvijas uzņēmumu konkurētspēju un eksportspēju starptautiskajos tirgos, veicināt zināšanu ietilpīgu preču un pakalpojumu attīstību un eksportu, veicināt ārvalstu investīciju apjoma pieaugumu, īstenot tūrisma attīstības valsts politiku un valsts politiku inovāciju jomā un veicināt Latvijas pozitīvu starptautisko atpazīstamību. LIAA darbu vada direktors (šobrīd - Kaspars Rožkalns), kuru Valsts civildienesta likuma noteiktajā kārtībā ieceļ amatā un atbrīvo no amata ekonomikas ministrs.⁴³

Ekonomikas ministrs iestādes pakļautību īsteno ar Ekonomikas ministrijas starpniecību.

Saskaņā ar nolikumu LIAA ir šādas funkcijas:

- īstenot pasākumus Latvijas uzņēmumu eksportspējas paaugstināšanai un ārējās tirdzniecības veicināšanai;
- iesaistīt Latvijas ekonomikā ārvalstu investīcijas;
- veicināt uzņēmējdarbības uzsākšanu un attīstību, inovācijas un tehnoloģiju pārnesei;
- sekmēt inovatīvu uzņēmējdarbību, tai skaitā sekmējot sadarbību starp pētniecības un uzņēmējdarbības sektoriem;
- īstenot pasākumus saskaņā ar valsts atbalsta programmām;
- nodrošināt Eiropas Savienības fondu un citu ārvalstu finanšu instrumentu līdzfinansēto aktivitāšu administrēšanu;
- īstenot Tūrisma likumā noteiktās funkcijas.⁴⁴

Lai izpildītu nolikumā noteiktās funkcijas, LIAA veic šādus uzdevumus:

- veicina uzņēmumu investīciju projektu izstrādi un atbalsta konkurētspējīgus projektus;
- izstrādā priekšlikumus valsts atbalsta programmām;
- izveido, ievieš un administrē valsts atbalsta un ārvalstu finanšu instrumentu līdzekļu vadības, uzraudzības un kontroles sistēmu;
- sniedz priekšlikumus uzņēmējdarbības vides uzlabošanai;
- organizē investīciju piesaistes un ārējās tirdzniecības veicināšanas pasākumus, nodrošinot komunikāciju ar iesaistītajām pusēm;

⁴³ MK noteikumi Nr.857, "Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras nolikums", pieņemts 11.12.2012.

⁴⁴ MK noteikumi Nr.857, "Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras nolikums", pieņemts 11.12.2012.

- nodrošina iestādes pārstāvniecību darbību ārvalstīs;
- sniedz informatīvus, konsultatīvus, un citus normatīvajos aktos paredzētos publiskos pakalpojumus;
- vietējā un starptautiskajā tūrisma tirgū popularizē tūrisma iespējas Latvijā;
- organizē Latvijas tūrisma pakalpojumu sniedzēju – komersantu (komercsabiedrību) un organizāciju – piedalīšanos starptautiskajos tūrisma gadatirgos;
- sadarbībā ar tūrisma pakalpojumu sniedzējiem – komersantiem (komercsabiedrībām) un organizācijām – īsteno tūrisma attīstības veicināšanas pasākumus;
- izstrādā tūrisma attīstības projektus, atbalsta to īstenošanu un piedalās tajos;
- organizē pasākumus un nodrošina vidi jaunu uzņēmumu veidošanai un attīstībai;
- veic citus normatīvajos aktos noteiktos uzdevumus.⁴⁵

Viens no LIAA darbības apakšvirzieniem ir finansējuma piesaiste no ārvalstu investoriem Latvijas investīciju projektiem to turpmākai attīstībai. Šādi investīciju projekti ir Latvijā strādājošas komercsabiedrības, jaunu komercsabiedrību dibināšanas ieceres, kā arī valsts un pašvaldību projekti.

Strādājot ar investīciju projektiem, prioritārās nozares ārvalstu investīciju piesaistei ir metālapstrāde un mašīnbūve, transports un loģistika, informācijas tehnoloģijas, dzīvības zinātnes, veselības aprūpe, kokrūpniecība, zaļās tehnoloģijas un pārtikas rūpniecība. Neraugoties uz to, LIAA atbalsta ārvalstu investīciju piesaistīšanu arī tādiem ražošanas projektiem, kas ir ārpus minētajām prioritārajām nozarēm.⁴⁶

Atbilstoši iekšējai investīciju projektu atlases procedūrai, atbalsts ārvalstu investīciju piesaistei tiek nodrošināts, vērtējot projektus pēc

- ✓ nozares;
- ✓ apjoma;
- ✓ projekta sagatavotības pakāpes;
- ✓ projektu attīstītāju spējas to realizēt.

Ārvalstu investīciju piesaiste Latvijā līdz šim ir īstenota kā aktīvs atbalsts ārvalstu investoriem, kas izrādījuši interesi vai jau pieņēmuši lēmumu investēt Latvijā. Tāpat ir

⁴⁵ MK noteikumi Nr.857, "Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras nolikums", pieņemts 11.12.2012.

⁴⁶ Latgales plānošanas reģions, "LIAA apraksts" pieejams: https://lpr.gov.lv/lv/regionalie_projekti/willinvest/datubaze/ [skatīts 14.04.2022].

popularizētas iespējas investēt Latvijā starptautiskos investīciju forumos un biznesa semināros valsts amatpersonu vizīšu laikā.

Lai padarītu investīciju piesaisti aktīvāku, plānveidīgu un efektīvāk izlietotu pieejamos, ierobežotos finanšu līdzekļus, tika izstrādāta unikāla metodika mērķtiecīgai investīciju piesaistei. Attiecīgā metodika tika nosaukta par POLARIS procesu.⁴⁷

Polaris process ir veidots, lai sekmētu efektīvāku ārvalstu investīciju piesaisti Latvijā, nosakot mērķa nozares, apkopojot un aktualizējot jaunākos atklājumus ar nozarēm saistītajās zinātņu jomās, piedāvājot ārvalstu investoriem projektus un koordinējot sadarbību starp Latvijas valsts iestādēm, pašvaldībām, privāto sektoru un zinātniskām institūcijām.⁴⁸

POLARIS procesa metodika paredz:

- 1) Noteikt investīciju mērķa nozares, kurās Latvijai jau ir pieredze, infrastruktūra un iestrādes, kā arī tās, kurām būs perspektīvas tuvākajā nākotnē. Par POLARIS POLARIS procesa ietvaros par mērķa nozarēm, kurās veicināma investīciju piesaiste, ir noteiktas šādas nozares:
 - ✓ metālapstrāde, mašīnbūve, elektronika;
 - ✓ kokapstrāde (augstas pievienotas vērtības apakšnozares);
 - ✓ tranzīts un loģistika;
 - ✓ informācijas tehnoloģijas;
 - ✓ veselības aprūpe;
 - ✓ dzīvības zinātnes (Life Sciences) (farmācija, biotehnoloģijas cilvēka veselības, veterinārijas un agrobiotehnoloģiju nozarēs);
 - ✓ zaļās tehnoloģijas (Greentech).
- 2) Apkopot un aktualizēt Latvijā pieejamās zināšanas, t.i. jaunākie atklājumi ar mērķa nozarēm saistītajās zinātnes jomās, pētniecība, kā arī Latvijā jau strādājošo uzņēmumu progresīvākie produkti un sasniegumi.
- 3) Piedāvāt ārvalstu investoriem projektus, kas sagatavoti, izmantojot Latvijā pieejamo zinātnisko bāzi, pieredzi un stratēģiskos resursus (piemēram, dabas resursus, atrašanās vietu, darbaspēku u.c.). POLARIS process paredz arī savlaicīgu ārvalstu investoru datu bāzes izveidi. Tāpēc paralēli Latvijā realizēto projektu sagatavošanai ārvalstīs

⁴⁷ Mācību materiāls, "Stratēģiskā biznesa vadība un biznesa attīstības iespējas Lietuvas - Latvijas pārrobežu reģionā", pieejams: https://lpr.gov.lv/wp-content/uploads/2011/region-invest/Biznesa_vad%C4%ABba.pdf [skatīts 14.04.2022].

⁴⁸ LIAA, "Investīciju piesaiste", pieejams: <https://www.liaa.gov.lv/iv/par-mums/darbibas-jomas> [14.04.2022].

mērķtiecīgi tiek atlasīti uzņēmumi un investīciju fondi, kas jau darbojas Latvijas izvēlētajā mērķa nozarē.

4) Koordinēt sadarbību starp Latvijas valsts un pašvaldību institūcijām, privātā sektora pārstāvjiem (komercsabiedrības un nozaru asociācijas) un zinātniskā sektora pārstāvjiem (augstskolām un pētniecības institūtiem), lai:

- ✓ veicināt jaunu investīciju projektu virzību;
- ✓ savlaicīgi novērst radušās problēmas, tādējādi apliecinot Latvijas patieso interesi palīdzēt investoram un sekmēt projekta īstenošanu Latvijā;
- ✓ uzraudzīt īstenotos projektus, lai noskaidrotu investoru apmierinātību un ieteikumus uzņēmējdarbības vides uzlabošanai.⁴⁹

POLARIS procesa īstenošana neaptur un neizslēdz LIAA iepriekš veiktās darbības investīciju piesaistē. Tās tiek turpinātas līdzšinējos apjomos un, papildinātas ar POLARIS procesa pasākumiem, ļauj būtiski paaugstināt Latvijas konkurētspēju ārvalstu tiešo investīciju piesaistē.⁵⁰ Var secināt, kā POLARIS process kļūst par ļoti nozīmīgu instrumentu ārvalstu investora rokās, kuri vēlas ne tikai gūt augstu ieguldījumu atdevi, bet arī veidot ilgtermiņa attiecības ar Latvijas uzņēmumiem.

2.3. Ārvalstu investoru padome Latvijā

Lai palīdzētu risināt eksporta un ārvalstu tiešo investīciju grūtības, paužot savu viedokli valdībai, tika izveidota Ārvalstu investoru padome Latvijā. ĀTI piesaistes politikas pilnveidošanas process notiek ciešā sadarbībā ar FICIL.

FICIL ir uzņēmēju organizācija, ko veido Latvijas lielākie ārvalstu investori, ārvalstu tirdzniecības kameras Latvijā un Rīgas Ekonomikas augstskola. FICIL mērķis ir, izmantojot tās biedru pieredzi un zināšanas, sniegt rekomendācijas valsts pārvaldes institūcijām uzņēmējdarbības vides pilnveidošanai Latvijā un konkurētspējas uzlabošanā ārvalstu investīciju piesaistē.

ĀIPL darbības pamatā ir šādi uzdevumi:

- sekmēt ārvalstu investoru kopīgās intereses Latvijā;

⁴⁹ Mācību materiāls, "Stratēģiskā biznesa vadība un biznesa attīstības iespējas Lietuvas - Latvijas pārrobežu reģionā", pieejams: https://lpr.gov.lv/wp-content/uploads/2011/region-invest/Biznesa_vad%C4%ABba.pdf [skatīts 14.04.2022].

⁵⁰ turpat 24.lpp.

- būt par cienītu un uzticamu partneri valsts un pašvaldību iestādēm – viedokļu līderi, kas attīsta uzņēmējdarbības vidi;
- būt par informācijas un viedokļu apmaiņas centru starptautiskai uzņēmējdarbības sabiedrībai un Latvijas valdībai;
- sadarboties ar Latvijas valdību un pašvaldībām visos līmeņos;
- atbalstīt progresa un godīga biznesa prakses principu tālāku attīstību.⁵¹

Darba autore vēlas vēl piebilst, ka ārvalstu investoru padome Latvijā (FICIL) ir AmCham (ATPL) ciešs interešu aizstāvības partneris daudzos jautājumos, kas saistīti ar uzņēmējdarbības un investīciju vidi Latvijā.

Amerikas Tirdzniecības kamera Latvijā (ATPL) ir aptuveni 150 uzņēmumu un individuālu biedru asociācija. ATPL ir vadošā ārvalstu tirdzniecības palāta Latvijā, kuras biedru vidū ir uzņēmumi, kuriem ir tiešas tirdzniecības saites ar ASV, kā arī citi starptautiski un vietējie uzņēmumi, kas atbalsta ATPL misiju un mērķus. Galvenais ATPL finansējuma avots ir biedru dalības nauda. Amerikas Tirdzniecības palāta Latvijā darbojas kopš 1993. gada, kad to nodibināja 27 ASV investori. ATPL mērķi ir sakņoti četros pamatprincipos: godprātīga, atbildīga, uz sadarbību un izcilību vērsta darbība.⁵²

Tādējādi var secināt, ka Ārvalstu investoru padome Latvijā sadarbībā ar valsts struktūrām sniedz būtisku ieguldījumu Latvijas uzņēmējdarbības vides uzlabošanā un investīciju izmantošanā.

⁵¹ FICIL, "Statutes", pieejams: <https://www.ficil.lv/statute-ficil/> [skatīts 14.04.2022].

⁵² AmCham Latvia, "About AmCham", pieejams: <https://www.amcham.lv/en/about-us/story> [skatīts 19.04.2022].

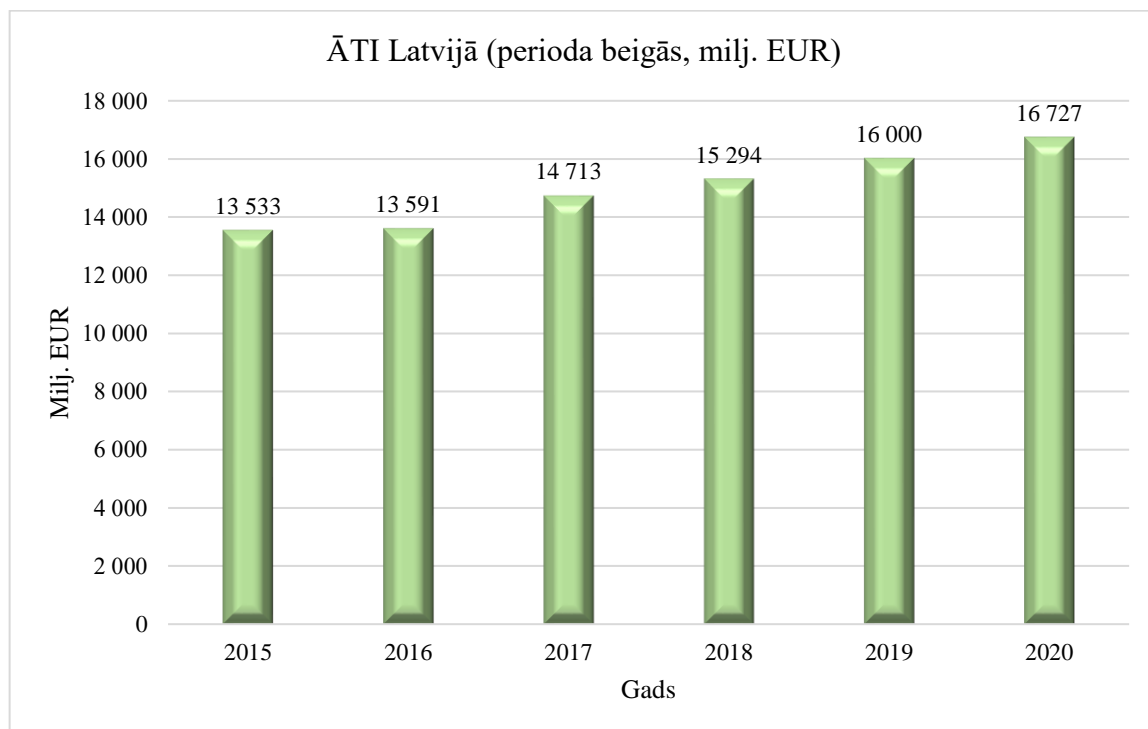
3. Ārvalstu tiešo investīciju analīze Latvijas tautsaimniecībā

3.1. Ārvalstu tiešo investīciju pašreizējā situācija valstī

Kā jau pirmajā nodaļā autore piefiksēja, tad ĀTI ir ārvalstu investoru ieguldījumi pamatkapitālā, ar nolūku iegūt tiesības piedalīties šī uzņēmuma pārvaldē, kas saistīti ar ilgtermiņa attiecībām starp investoru un uzņēmumu. Ir uzskatāms, ka vismaz 10% (pamatkapitāla) iegūšana ir uzskatāma par ĀTI.

Kā arī autore vēlas atzīmēt, kā ĀTI ir finanšu kontā (maksājumu bilances kontekstā) svarīgā sastāvdaļa. Tieši ĀTI palīdz samazināt maksāšanas bilances deficītu gan kapitāla pieplūdes dēļ, gan pieaugot jaunizveidoto uzņēmumu produkcijas eksportam. Autore vēlas vēl pieminēt, kā UNCTAD uzsver, ka ĀTI sevī ietver trīs sastāvdaļas: pamatkapitālu, reinvestēto peļņu un parāda instrumenti. Latvijas Bankā ir publicēti visi statistiskie dati turpmākai darba analīzes veikšanai.

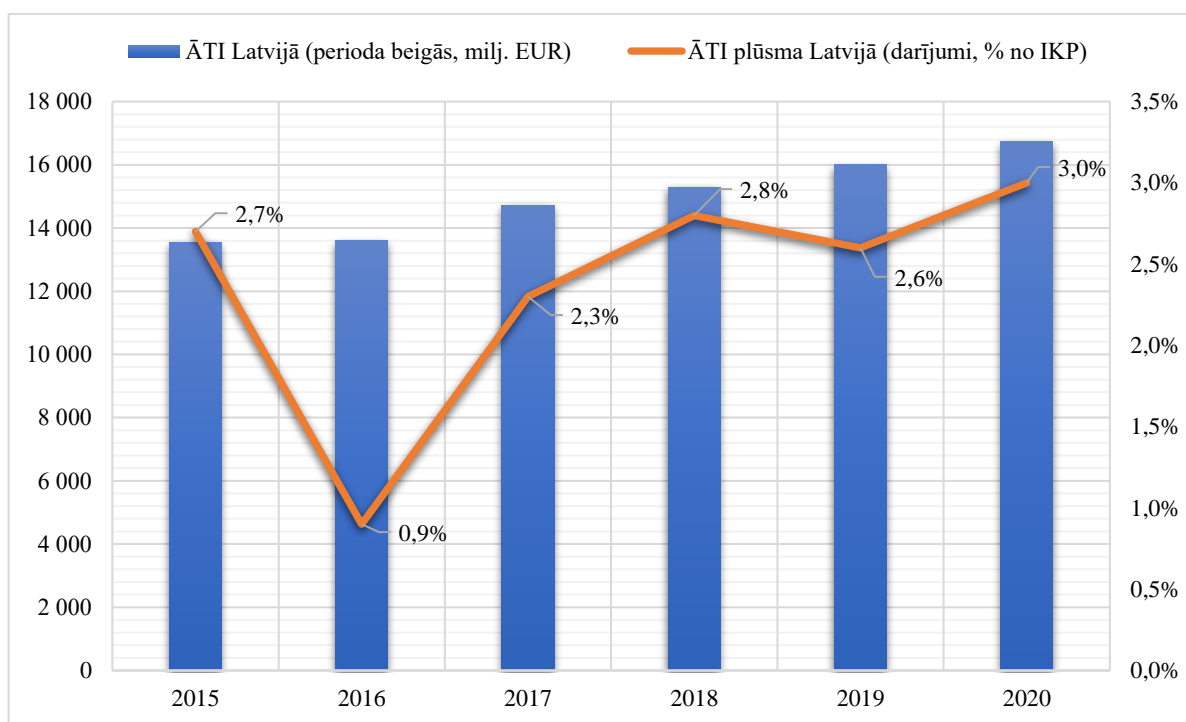
Kopš neatkarības atjaunošanas un iestāšanās Eiropas Savienībā (ES) Latvija ir strauji piesaistījusi ārvalstu kapitālu. Laika posmā no 2000. gada sākuma līdz 2020. gada beigām ārvalstu tiešās investīcijas ir palielinājušās deviņkārtīgi – no 1,8 līdz 16,7 miljardam EUR (sk. 3.1.att.).

3.1.att. ĀTI Latvijā atlikums perioda beigās (milj. EUR) 2015.g.-2020.g.

Avots: Autora izveidots, pamatojoties uz Latvijas Banka statistiskiem datiem.

Pēc Latvijas iestāšanās ES ĀTI pieplūdums strauji pieauga un kā redzams 3.1 attēlā ĀTI 2020. gadā beigās sasniedza augstāko punktu (16,7 miljardus EUR), kas ir par 19,1% vairāk nekā 2015. gadā beigās un bija gandrīz 57% no IKP (2020.g. atlikums perioda beigās). Galvenie faktori, kas veicināja ĀTI ieplūšanu, bija jaunas tirgus iespējas ārvalstu investoriem, stabila monetārā politika, Latvijas izdevīgais ģeogrāfiskais novietojums starp ES un NVS valstīm un labi attīstītā infrastruktūra. Pēc globālās finanšu krīzes smagi skartās Latvija īstenoja plašus taupības pasākumus. Līdz ar to atkal pieaug Latvijas ekonomika, ārvalstu investoru uzticība un ĀTI pieplūdums.

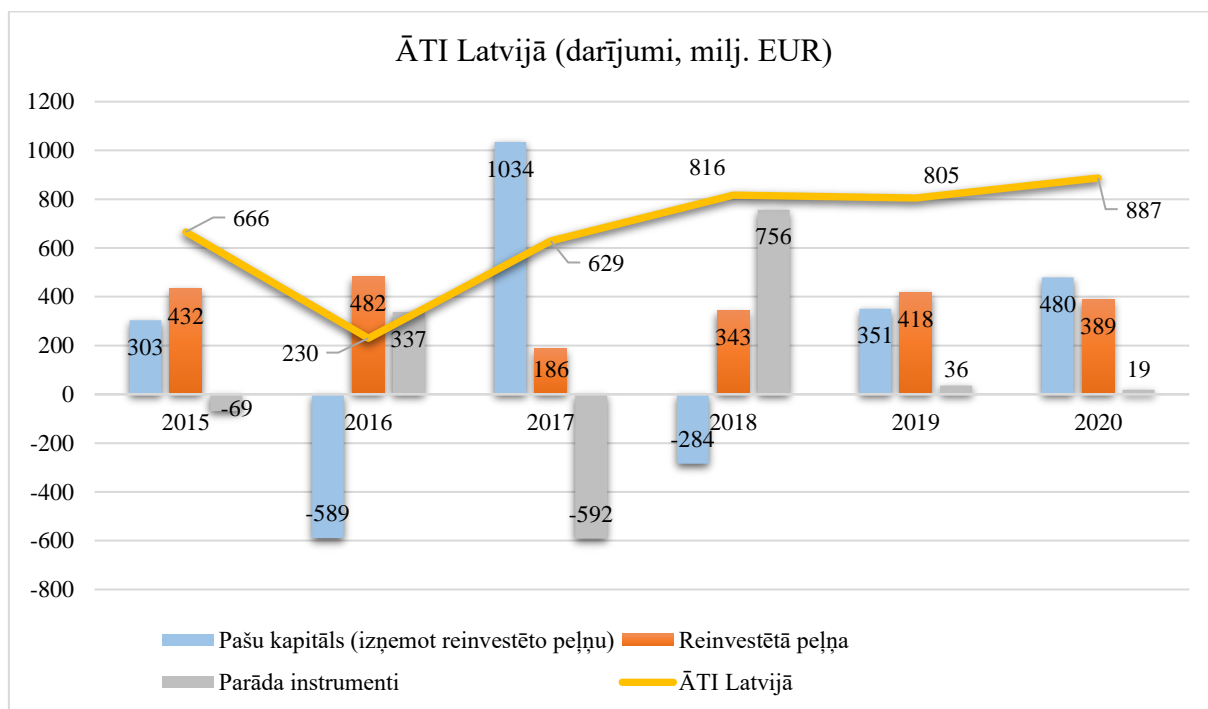

3.2.att. ĀTI Latvijā atlikums perioda beigās, milj. EUR un ĀTI darījumi % no IKP, 2015.g.-2020.g.

Avots: Autora izveidots, pamatojoties uz Latvijas Banka statistiskiem datiem.

Kā ir redzams 3.2. attēlā, tad ārvalstu tiešajām investīcijām Latvijā ik gadu ir tendence pieaugt. ĀTI plūsmu intensitātē ir mērena. Savukārt ja vērtējot ĀTI attiecību pret IKP, tad var secināt, kā visaugstāko daļu no IKP ārvalstu tiešās investīcijas sastādīja 2020. gadā beigās, kas bija 3% no IKP, liecina par to LB statistiskie dati. Latvijā piesaistīto ĀTI plūsmu intensitāte Covid-19 krīzes gados nav mazinājusies, bet pat pieauga (sk. 3.3.att.). Ir ievērojams, kā trīs gados (2017.g.-2019.g.) pirms Covid-19 pandēmijas ĀTI plūsmas Latvijā ekonomikā svārstījās 2,3%-2,8% robežās no IKP.

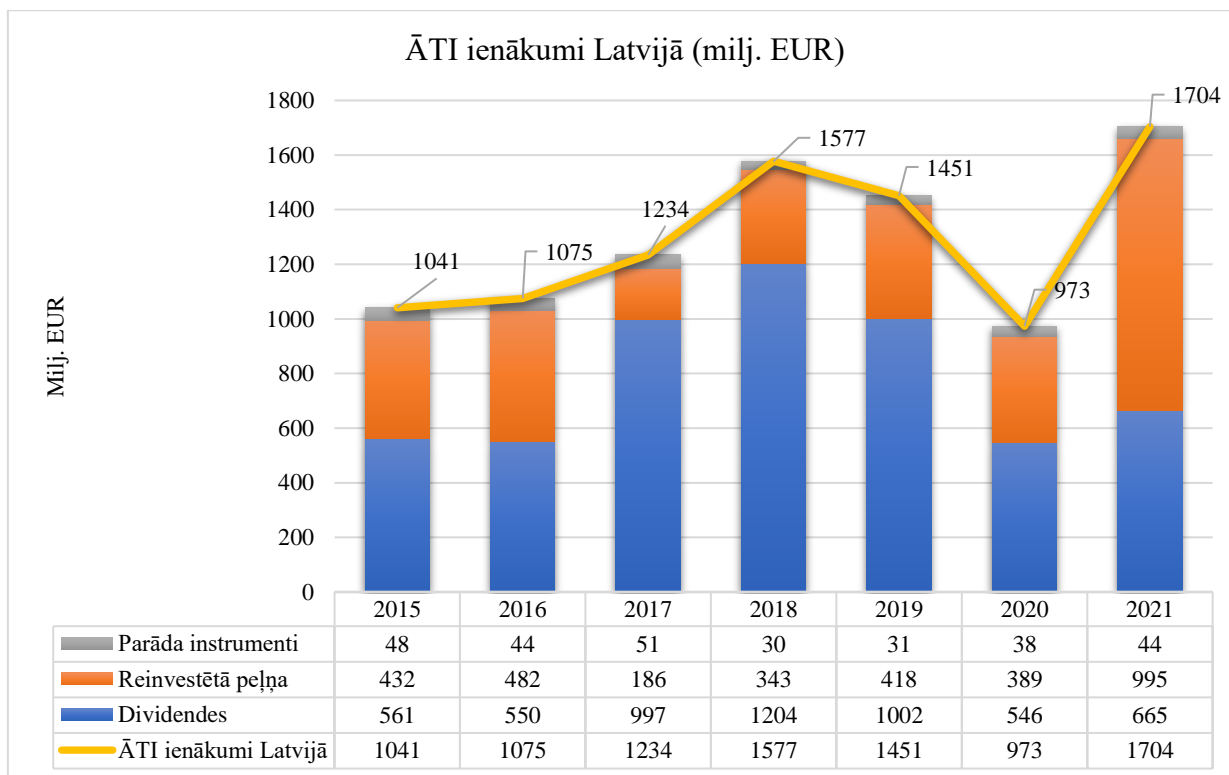
Nestabilitāte pasaules ekonomikā, kā arī Covid-19 pandēmijas izplatības ierobežojumi ir galvenais šķērslis pārrobežu investīciju plūsmām. Kopš 2016. gada globālām pārrobežu investīciju plūsmām ir vērojama lejupvērsta tendence, kur viszemākā daļa no IKP ārvalstu tiešās investīcijas bija 0,9% no IKP, kad Latvijā bija gan pieaugušie ģeopolitiskie riski un politikas nenoteiktība, gan strukturālās izmaiņas ĀTI modeļos ekonomikas industriālās revolūcijas (t.sk. digitalizācijas) rezultātā, liecina par to Ekonomikas ministrija.

3.3.att. Latvijā piesaistītās ĀTI kopā, darījumi (milj. EUR), 2015.g.-2020.g.

Avots: Autora izveidots, pamatojoties uz Latvijas Banka statistiskiem datiem.

Kā ir redzams 3.3. attēlā, tad 2020. gadā Latvijā piesaistītās ĀTI bija 887 milj. EUR apjomā. Salīdzinot ar 2019. gadu, tad ĀTI plūsma palielinājās par 82 milj. EUR vai par 9,2%. Savukārt salīdzinot ar 2018. gadu – ĀTI plūsma palielinājās par 71 milj. EUR vai par 8%, 2017.g. – par 258 milj. EUR vai par 29,1%. Līdz ar to, var secināt, kā Latvijā piesaistītās ĀTI ik gadu palielinās un neskatoties uz COVID-19 pandēmijas izraisīto ārkārtējo stāvokli, ĀTI plūsma Latvijā nav mazinājies, bet pat pieauga 2020. gadā, ko galvenokārt noteica ieguldījumu pieaugums apstrādes rūpniecības, tirdzniecības un finanšu starpniecības nozarēs. Uzkrāto ĀTI ģeopolitiskā struktūra ir salīdzinoši lielākais devums bija ārvalstu investoru ieguldījumiem pašu kapitālā, mazākā mērā parāda instrumentiem (sk. 3.3.att.). Tendence palielināties ĀTI plūsmai ir vērojama arī 2021. gadā, kur Latvijā piesaistītās ĀTI neto plūsmas bija 4502 milj. EUR apjomā, t.i., par 3615 milj. EUR vairāk nekā 2020. gadā un veidoja 13,7% no IKP.

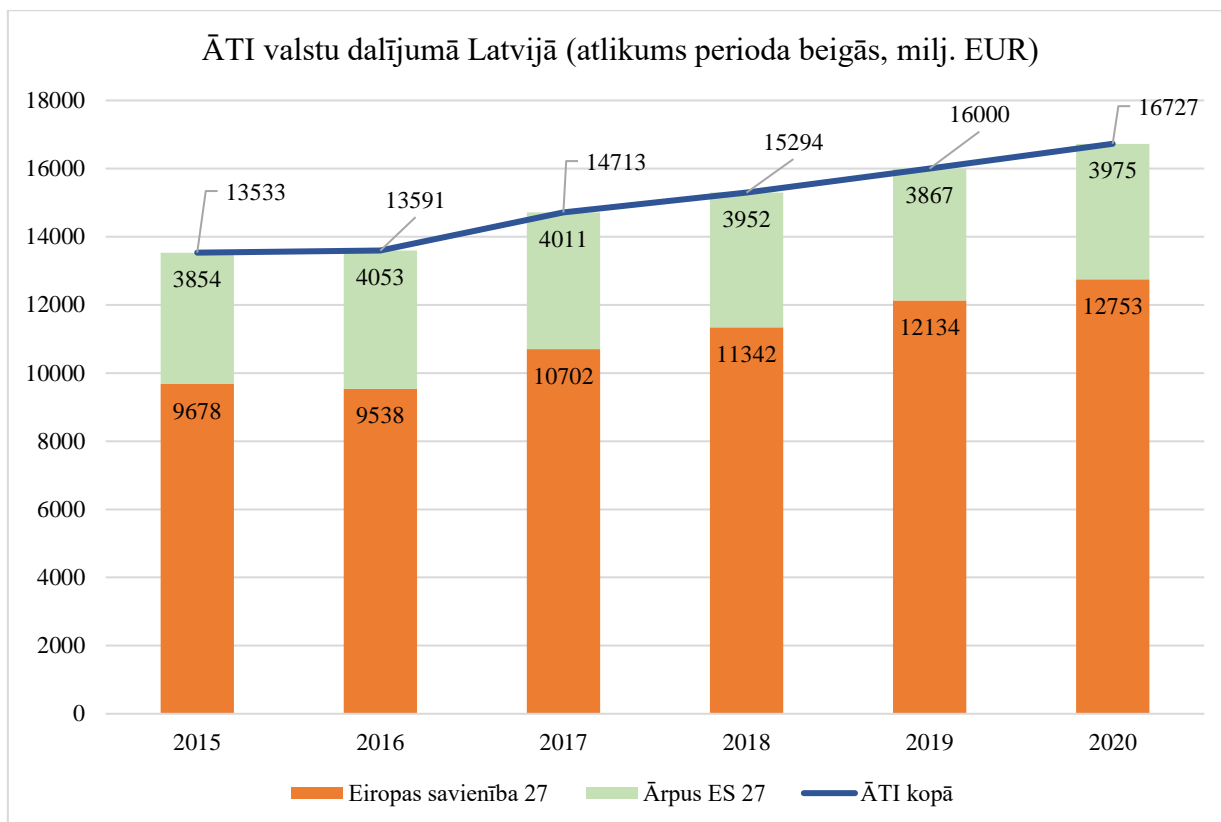

3.4.att. ĀTI ienākumi Latvijā (milj. EUR), 2015.g.-2021.g.

Avots: Autora izveidots, pamatojoties uz Latvijas Banka statistiskiem datiem.

Savukārt, runājot par ĀTI ienākumiem, tad ir redzams 3.4. attēlā, kā 2019. gadā ārvalstu tiešās investīcijas ienākums nedaudz samazinājās (par 126 milj. EUR vai par 8%), salīdzinot ar 2018. gadu. Lielākā ienākumu daļa 2019. gadā bija dividendēm, mazākā - parāda instrumentiem. Pēc maksimuma sasniegšanas 2018. gadā, ĀTI ienākumiem nākamajiem diviem gadiem ir lejupvērsta tendence, ko ietekmēja ekonomikas izaugsmes palēnināšanās, liecina par to Ekonomikas ministrija.

Reaģējot uz Covid-19 pandēmijas uzliesmojumiem un tās izplatīšanas ierobežojumiem, ĀTI ienākumi 2020. gadā turpināja samazināties un bija par 478 milj. EUR zemākā līmenī nekā 2019. gadā. Ja skatoties uz 2021. gadā ienākumiem, tad tiem ir ievērojama pieauguma tendence un ienākumi bija gandrīz divreiz lielāki nekā pirms gada (2021. gadā ienākumi sastādīja 1704 milj. EUR). Līdz ar to, var secināt, kā 2021. gadā līmenis pirms pandēmijas jau ir sasniegts un pat augstāk, nekā bija 2018. gadā. Lielākā ĀTI ienākumu daļa 2021. gadā ir reinvestēta. Ārvalstu tiešo investoru ienākumiem ilgtermiņā ir pozitīva tendence, kas atspoguļo augsto ĀTI ienesīgumu Latvijā, par ko liecina Ekonomikas ministrija.

3.4.att. ĀTI valstu dalījumā Latvijā (atlikums perioda beigās, milj. EUR), 2015.g.-2020.g.

Avots: Autora izveidots, pamatojoties uz Latvijas Banka statistiskiem datiem.

Uzkrāto ĀTI ģeopolitiskā struktūra ir salīdzinoši stabila. Tajā dominē Eiropas Savienības valstu uzņēmēju investīcijas, kas 2020. gada beigās veidoja 76,2% no kopējām uzkrātajām ārvalstu tiešajām investīcijām Latvijas tautsaimniecībā, savukārt ārpus ES valstu uzņēmēju investīcijas 2020. gada beigās veidoja 3975 milj. EUR vai 23,8% no kopējām ĀTI Latvijā.

Vēsturiski lielākā daļa Latvijas ĀTI ir nākušas no kaimiņvalstīm Baltijas jūras reģionā un citām ES dalībvalstīm. Lielākie investīciju apjomi 2020.gadā bija no Zviedrijas – 16% no kopējām ĀTI Latvijas tautsaimniecībā.

Ārvalstu tiešās ieguldījumi Latvijā top 10 reģistrēto uzņēmumu pamatkapitālos sadalījumā pa valstīm laika posmā sākot no 1991.gada 1.janvara līdz 2022.gada 16.maijam aplūkojami 3.1. tabulā.

**ĀTI plūsma Latvijā reģistrēto uzņēmumu pamatkapitālos sadalījumā pa valstīm
uz 2022.gadu 16. maiju**

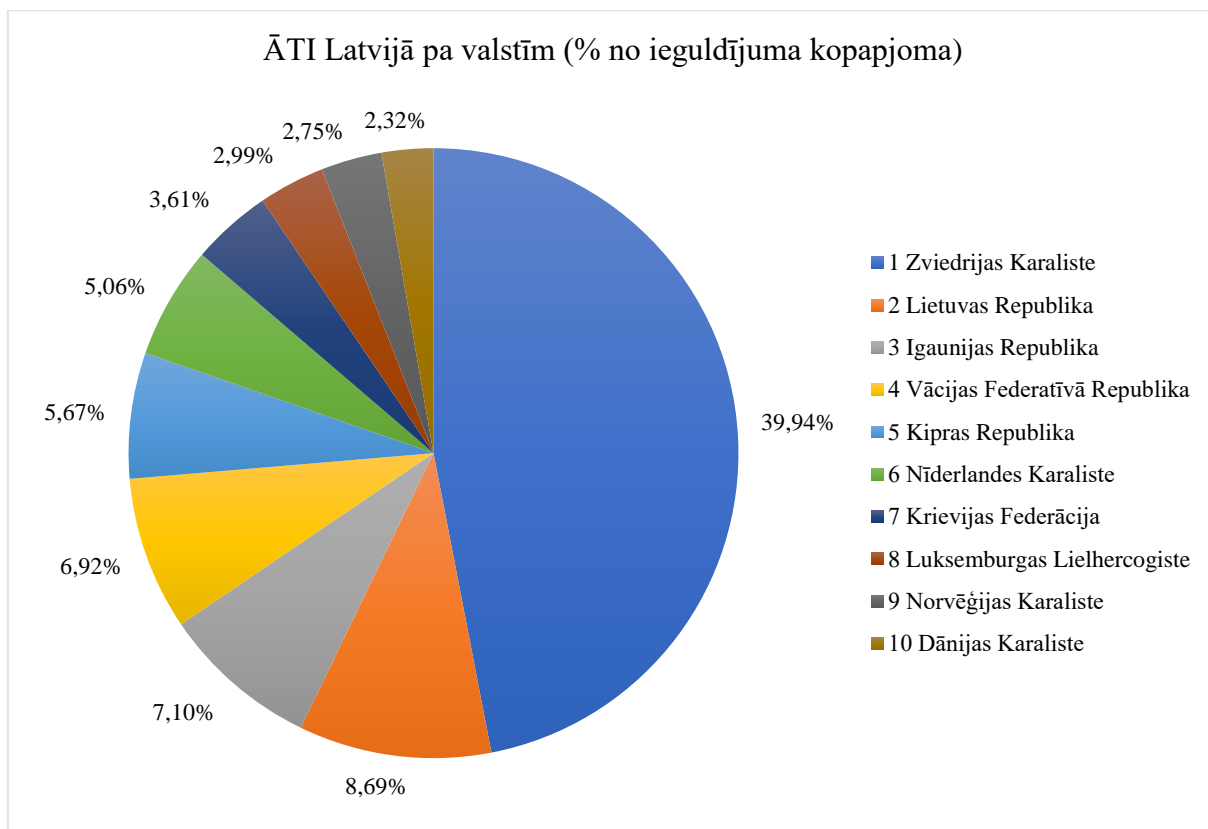
Nr.p.k	Valsts	Ieguldījumu skaits	Ieguldījumi, EUR	Ieguldītāja parādīšanās
1	Zviedrijas Karaliste	554	4 568 075 106,42	15.02.1991
2	Lietuvas Republika	1 931	993 534 192,91	06.03.1991
3	Igaunijas Republika	1 736	812 220 652,20	27.04.1991
4	Vācijas Federatīvā Republika	1 062	791 885 404,60	14.02.1991
5	Kipras Republika	418	649 049 047,66	16.12.1991
6	Nīderlandes Karaliste	364	578 699 689,76	20.03.1991
7	Krievijas Federācija	4 082	413 439 872,19	04.03.1991
8	Luksemburgas Lielhercogiste	105	341 510 518,21	23.03.1992
9	Norvēģijas Karaliste	247	314 228 827,32	03.10.1991
10	Dānijas Karaliste	432	265 756 782,82	11.06.1991
	Kopā 130 valstis	17 891	11 437 077 856,08	

Avots: Autora izveidots, pamatojoties uz Lursoft statistiskiem datiem.

Ārvalstu investori ir ieguldījuši Latvijā no 130 dažādām valstīm, savukārt tabulā darba autore norāda to valstu desmit labāko, no kurām Latvija saņēmusi ārvalstu tiešās investīcijas.

Laika posmā no 1991.gada 1.janvāra līdz 2022.gada 16.maijam kopumā Latvijā bija finansējušas 130 valstis. Kā ir redzams 3.1. tabulā pēc jaunākiem Lursoft publicētiem datiem, kur ir apkopotas desmit lielākās investoru valstis šajā periodā, tad vislielāko investīciju ieguldījumu Latvijā devusi Zviedrijas Karaliste – aptuveni 4,6 miljardus EUR. Zviedrija ir lielākais investors ne tikai Latvijā, bet arī abās pārējās Baltijas valstīs. No dotajiem datiem autors secinā, ka visvairāk investīciju darbību sākts 1991.gadā.

Lai vieglāk uztvert 3.1. tabulas doto informāciju, darba autore ir izveidojusi 3.5. attēlu, kur tiek norādīts desmit galvenās investoru valstis pēc ĀTI ieguldījumiem Latvijā. 3.4. att. tiek atspoguļoti procenti no ieguldījuma kopapjoma Latvijā laikā periodā no 1991.gada 1.janvāra līdz 2022.gada 16.maijam.

3.5.att. ĀTI Latvijā pa top 10 valstīm ieguldījumā (% no ieguldījuma kopapjoma), no 1991.gada 1.janvara līdz 2022.gada 16.maijam

Avots: Autora izveidots, pamatojoties uz Latvijas Banka statistiskiem datiem.

Kā jau iepriekš minēts, lielākā ieguldītājvalsts Latvijas tautsaimniecībā ir Zviedrija. Tās uzņēmēju investīcijas sasniedza 39,94% no kopējām ieguldījumiem pamatkapitālā laika posmā no 1991.gada 1.janvara līdz 2022.gada 16.maijam, par ko liecina Lursoft dati⁵³. Pārsvārā tās ir investīcijas finanšu starpniecībā. Lieli ir arī Lietuvas, Igaunijas, Vācijas, Kipras un Nīderlandes uzņēmēju ieguldījumi.

Latvijas kaimiņvalstis Igaunija un Lietuva 31 gadu laikā valstī ĀTI ieguldījušas attiecīgi 812,2 milj. EUR un 993,5 milj. EUR (sk. 3.1. tabulu), pēc ĀTI apjoma otrajā vietā ir Lietuvas Republikai (993,5 milj. EUR) un trešajā vietā ir Igaunijas Republikai (812,2 milj. EUR). Pēc ieguldīto darījumu skaita pirmajā vietā ir Krievijas Federācija ar 4082 investīciju darījumiem, bet Zviedrijai septiņas reizes mazāk – 554 investīciju darījumi. Vismazāk veikto investīciju darījumi ir 19 valstīm, kur skaits ir tikai 1 investīciju darījums.

⁵³ Lursoft, “Ārvalstu ieguldījumi Latvijā reģistrēto uzņēmumu pamatkapitālos sadalījumā pa valstīm”, pieejams: <https://statistika.lursoft.lv/lv/statistika/arvalstu-ieguldijumi/pa-valstim/> [skatīts 16.05.2022].

Darba autore vēlējas noskaidrot, kādi ir lielāki uzņēmumi no iepriekš aplūkoto valstu, investē tieši Latvijā, kā arī, kādu daļu no Latvijā reģistrēto uzņēmumu pamatkapitāla veido ārvalstu tiešās investīcijas. 3.2. tabulā tiek aplūkoti 10 lielāki ārvalstu uzņēmumi, kuri veikuši tiešās investīcijas Latvijas uzņēmumu pamatkapitālā laika posmā no 1991.gada 1.janvāra līdz 2022.gada 16.maijam.

3.2. tabula

**Lielākie ārvalstu ieguldītāji Latvijā reģistrēto uzņēmumu pamatkapitālos uz
2022. gadu 17.maiju**

Nr.p.k.	Uzņēmums	Valsts	Ieguldījumu apjoms, EUR
1.	Swedbank AB	Zviedrija	3 882 550 000,00
2.	C E - Beteiligungs-GmbH	Vācija	365 500 000,00
3.	Akcine bendrove bankas SNORAS	Lietuva	340 664 560,60
4.	SCHWENK Zement Beteiligungen GmbH	Vācija	288 000 000,00
5.	LINSTOW AS	Norvēģija	162 278 612,00
6.	SKANDINAVISKA ENSKILDA BANKEN AB	Zviedrija	145 283 257,00
7.	Emteko Limited	Kipra	137 622 810,00
8.	Ingka Investments B.V.	Nīderlande	123 654 812,00
9.	Sodra Skogsagarna ekonomisk forening	Zviedrija	122 795 917,00
10.	UAB "Bite Lietuva"	Lietuva	101 935 286,00
	Kopā 100 uzņēmumu		8 415 549 630,70

Avots: Autora izveidots, pamatojoties uz Lursoft statistiskiem datiem.

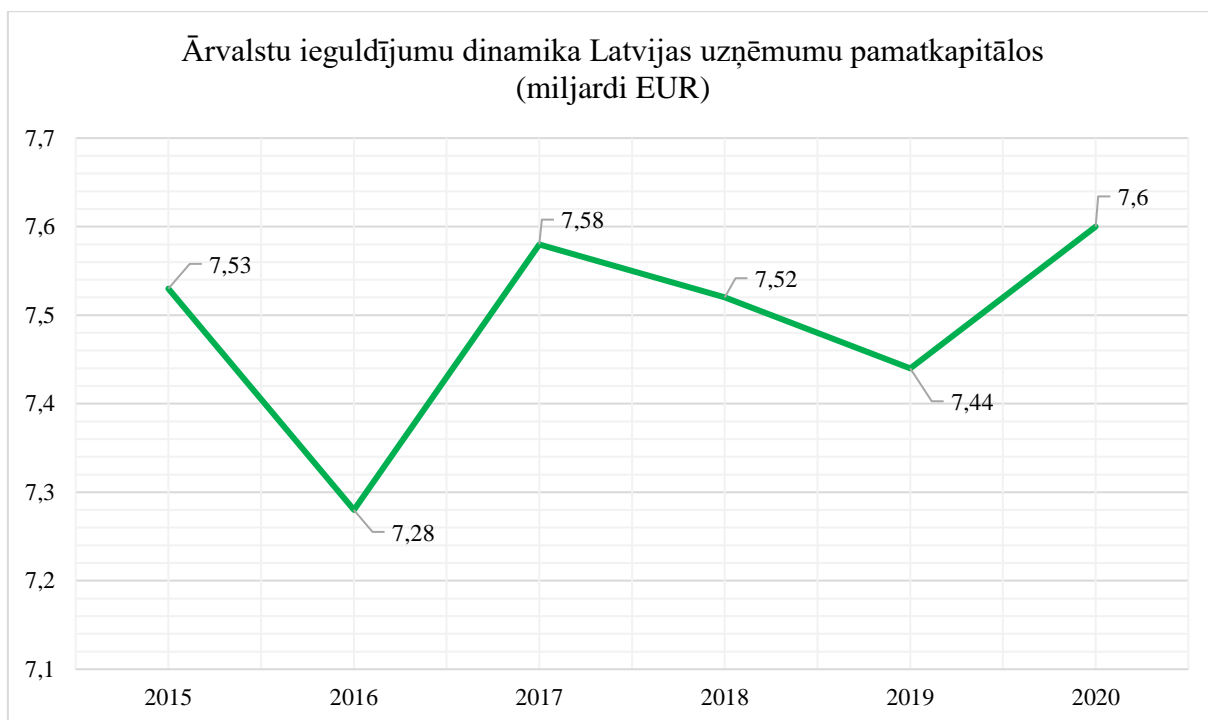
Pēc Lursoft aktuālajiem datiem, darba autore izveidojusi 3.2. tabulu, kur tiek norādīti 100 lielākie ārvalstu ieguldītāji Latvijā reģistrēto uzņēmumu pamatkapitālos. Par katru ieguldītāju norādīts tā nosaukums, valsts, no kuras nāk ieguldītājs, un kopējais ieguldījumu apjoms laika posmā no 1991.gada 1.janvāra līdz 2022.gada 16.maijam.⁵⁴

Kā ir redzams 3.2. tabulā, lielākā uzņēmumu daļā no 10 lielākajiem ārvalstu uzņēmumiem, kuri veikuši tiešās investīcijas Latvijas uzņēmumu pamatkapitālā, ir no finanšu sektora, piem.,

⁵⁴ Lursoft, "Lielākie ieguldītāji", pieejams: <https://statistika.lursoft.lv/lv/statistika/arvalstu-ieguldijumi/lielakie-iegulditaji/> [skatīts 16.05.2022].

bankas: “Swedbank”, “SNORAS” un “SEB” (Skandināviska Enskilda Banken AB). Tabulā skaidri redzams, ka lielākās investīciju summas nākušas no Zviedrijas uzņēmumiem, piemēram, „Swedbank” – gandrīz 3,9 miljardus EUR, “SEB” – 145 milj. EUR un “Sodra Skogsagarna ekonomisk forening” – 122 milj. EUR. No Vācijas uzņēmumiem arī nāk lielās investīciju summas, piemēram, uzņēmums “CE Beteiligungs GmbH” ir lielākais vācu ieguldītājs Latvijā, kas iegulda 365 milj. EUR, kā arī no uzņēmuma “SCHWENK”, kas nodarbojas ar būvmateriālu, būvkonstrukciju ražošanu ir ienākušas 288 milj. EUR.

Ja runāt par Ārvalstu ieguldījumiem Latvijas uzņēmumu pamatkapitālos 2015.g.-2020.g., tad var pateikt, kā 2015. gadā tiek reģistrēts līdz šim lielākais uzkrāto ārvalstu ieguldījumu apjoms (7,53 miljardi EUR). Savukārt pēc 2015.g., ir ievērojams samazinājums Latvijas uzņēmumu pamatkapitālā piesaistīto ārvalstu investīciju apjoms (izņemot 2017.g.), 2019. gada beigās Latvijā reģistrēto uzņēmumu pamatkapitālos ārvalstnieki bija ieguldījuši 7,44 miljardus eiro, liecina Lursoft dati. Lai vieglāk saprast kādā gadā un par cik miljoniem sarukusi ĀTI Latvijas uzņēmumu pamatkapitālos laika posmā 2015.g.-2020.g., darba autore ir izveidojusi 3.6. attēlu.

3.6.att. Ārvalstu ieguldījumu dinamika Latvijas uzņēmumu pamatkapitālos (miljardi EUR), 2015.g.-2020.g.

Avots: Autora izveidots, pamatojoties uz Lursoft statistiskiem datiem.

Pasaulē pēdējos gados kopumā ir vērojama investīciju pārrobežu plūsmu vājināšanās, ko izraisa pieaugušie ģeopolitiskie riski un ekonomikas attīstības nenoteiktība, kas tagad arī Covid-19 krīzes kontekstā arvien vairāk pieaug, secinājusi Latvijas Banka.⁵⁵

2020.gadā Latvija iezīmējas ar pozitīvu tendenci ārvalstu ieguldījumu uzņēmumu pamatkapitālā – lai gan 2016., 2018. un 2019.gadā uzkrātās investīcijas samazinājās, tad pērn ārvalstnieku ieguldītā summa Latvijas uzņēmumu pamatkapitālos atkal palielinājusies 2020. gadā. Samazinājums notiek dažās kompānijas reorganizācijas dēļ.

Kā piemēram, izmaiņas SIA “SCHWENK Latvija” sastāvā tiešā veidā skārušas arī izmaiņas to valstu vidū, kuru ieguldījumi Latvijas uzņēmumu pamatkapitālā pērn sarukuši visvairāk. Straujākais kritums 2019. gadā bija Spānijas investīcijās, jo iepriekšējais SIA “SCHWENK Latvija” īpašnieks bija Spānijas CEMEX ESPANA SA, kas Latvijas uzņēmuma pamatkapitālā bija ieguldījis 288 miljonus EUR. Pēc SIA “SCHWENK Latvija” pārdošanas CEMEX ESPANA SA vairs nepieder daļas nevienā Latvijas uzņēmumā.

Kritums Zviedrijas ieguldījumos saistīts ar pagājušajā gadā veikto “Luminor Bank” reorganizāciju, pārrobežas apvienošanās procesā Latvijā un Lietuvā strādājošajam “Luminor Bank” nododot visu savu mantu Igaunijas “Luminor Bank” un beidzot pastāvēt bez likvidācijas procesa. Pēc apvienošanās pabeigšanas Igaunijas “Luminor Bank” tagad Latvijā un Lietuvā darbojas ar filiāļu starpniecību. Jānorāda, ka reorganizētās “Luminor Bank” pamatkapitāls Latvijā bija 191,18 miljoni eiro.

Zviedrijas investīciju samazinājums skaidrojams ar pērn notikušo “Luminor Bank” reorganizāciju, Latvijā un Lietuvā strādājošajai “Luminor Bank” visus savus aktīvus nododot Luminor bankai Igaunijā un beidzot pastāvēt bez likvidācijas procesa. Pēc apvienošanās pabeigšanas Igaunijas “Luminor Bank” tagad darbojas ar filiāļu starpniecību Latvijā un Lietuvā. Jāpiebilst, ka reorganizētās Luminor bankas pamatkapitāls Latvijā bija 191,18 miljoni EUR, liecina par to Lursoft statistiskie dati.⁵⁶

Ja skatoties uz 2016. g. samazinājumu, tad atšķirībā no iepriekšējiem gadiem, kad pieauga piesaistīto investīciju apjoms, 2016. gadā uzkrāto investīciju apjoms saruka, kas liecina, ka 2016. gadā investori no Latvijas uzņēmumiem izņēmuši savas iepriekš ieguldītās investīcijas daudz naskāk nekā ieguldījuši jaunas.

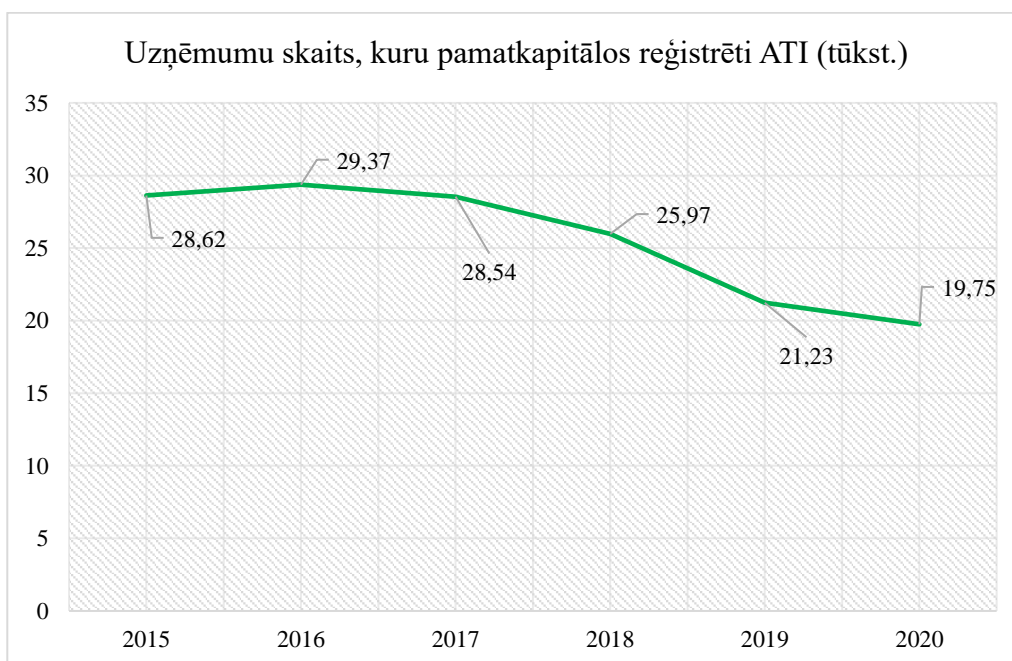
⁵⁵ LB, “Ārvalstu tiešās investīcijas Latvijā”, pieejams: <https://www.makroekonomika.lv/arvalstu-tiesas-investicijas-latvija> [skatīts 12.05.2022].

⁵⁶ LSM, “Ārvalstu ieguldījumi Latvijas uzņēmumu pamatkapitālos”, pieejams: <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/ekonomika/arvalstu-ieguldijumi-latvijas-uznemumu-pamatkapitalos-pern-turpinajusi-sarukt.a344858/> [skatīts 12.05.2022].

Pēc Lursoft datiem, ir redzams, ka laika periodā no 1991.gada līdz 2016.gada beigām ārvalstu investori ĀTI Latvijas uzņēmumos ieguldījuši 7,21 miljarda EUR apmērā, kas nozīmē, ka ārvalstniekiem līdz 2016.g. piederēja aptuveni 29% no visu Latvijā nelikvidēto uzņēmumu reģistrētā pamatkapitāla.

Salīdzinot ar 2015.gadu, uzkrāto investīciju apjoms 2016.g. beigās samazinājies par 250 milj. EUR. Jāatzīmē, ka viens no galvenajiem iemesliem uzkrāto investīciju apjoma sarukumu bija AS “Swedbank” lēmums samazināt pamatkapitālu par 367,85 miljoniem EUR. Šāds lēmums pieņemts, ņemot vērā Swedbank finansiālos rādītājus, ar mērķi optimizēt bankas kapitalizācijas līmeni un nodot mātes uzņēmumam to kapitāla daļu, kas rada papildu administratīvo un finansiālo slogu.⁵⁷

Lursoft apkopotā informācija parāda, ka ārvalstu ieguldījumu kopējā summa Latvijas uzņēmumu pamatkapitālos 2020.gada beigās sasniedza 7,60 miljardus EUR, kas ir par 160 milj. EUR lielāks nekā 2019.g. Savukārt salīdzinājumā ar 2018. gadu summa palielinājās par 2% jeb 80 milj. EUR. Savukārt, ja analizēt uzkrāto ieguldījumu summu uzņēmumu pamatkapitālos, attiecinot pret 2016.gadu, tad 2020.g. palielinājās par 320 milj. EUR, neskatoties uz to, kā 2016. gadā bija vislielākais uzņēmumu skaits, kuru pamatkapitālos reģistrēti ATI (sk. 3.7.att.).

3.7.att. Uzņēmumu skaits Latvijā, kuru pamatkapitālos reģistrēti ārvalstu ieguldījumi (tūkst.), 2015.g.-2020.g.

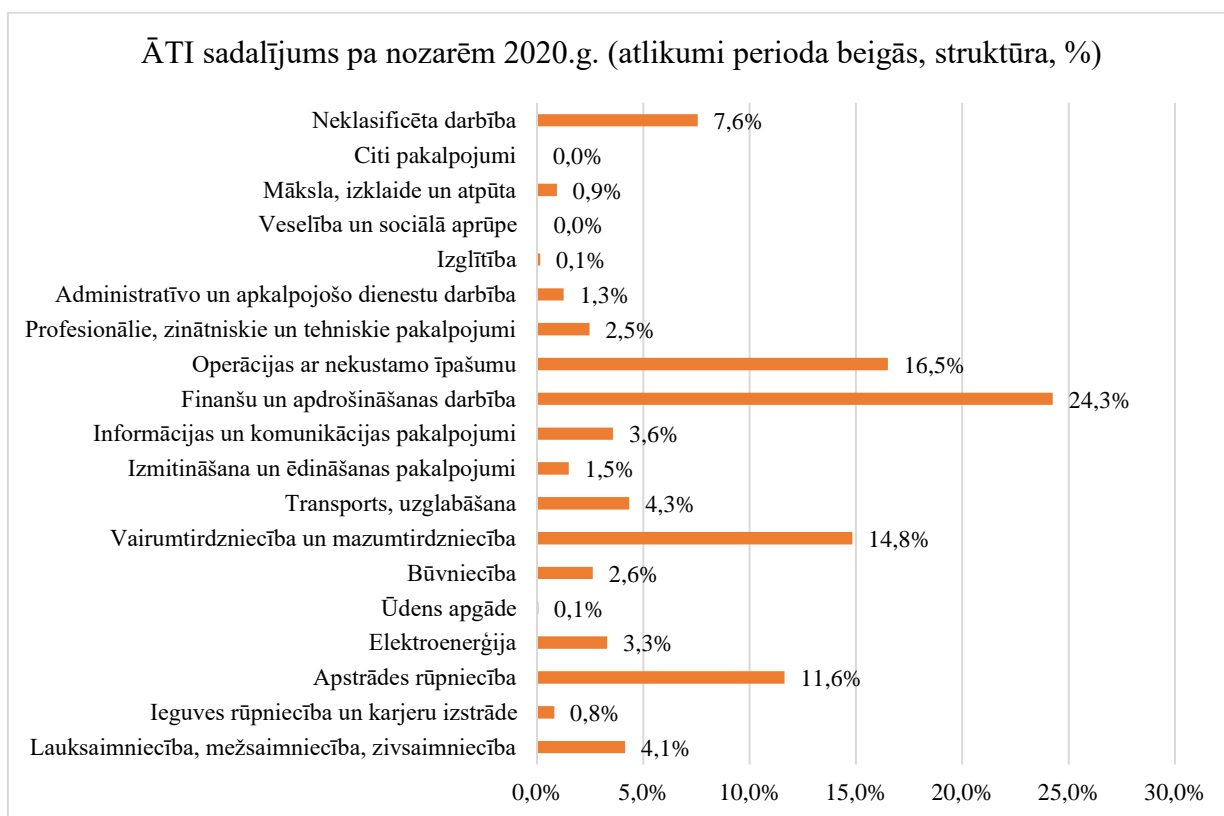
Avots: Autora izveidots, pamatojoties uz Lursoft statistiskiem datiem.

⁵⁷ Lursoft blogs, “2016.gadā Latvijas uzņēmumos investēts mazāk”, pieejams: <https://blog.lursoft.lv/2017/01/05/2016-gada-latvijas-uznemumos-investets-mazak/> [skatīts 10.05.2022].

Kā ir redzams 3.7. attēlā, pēdējos gados ir būtiski samazinājies uzņēmumu skaits, kuros reģistrētas ārvalstu investīcijas, jo 2016.gadā tādu uzņēmumu skaits bija pat 29 374, tātad pat par 67% vairāk nekā 2020.g. beigās.

Jāpiebilst, ka uzņēmumu skaita samazināšanās skaidrojama ar vienkāršoto uzņēmumu likvidāciju Uzņēmumu reģistrā, izslēdzot no reģistriem tos, kuri nav identificējuši savus patiesā labuma guvējus, tādējādi sakārtojot uzņēmējdarbības vidi, padarot to caurskatāmāku un, līdz ar to palielinot ārvalstu investīcijas

Pamatojoties uz iepriekš 3.2. tabulas apskatīto informāciju, var secināt, no kādiem nozarēm nāk vislielākās investīcijas, tomēr, lai pilnīgāk noskaidrot to, autore ir izveidojusi 3.8. attēlu, kur tiek norādīts ĀTI sadalījums pa nozarēm 2020. gadā (atlikumi perioda beigās, struktūra, %). Sīkāk šo rādītājus var apskatīt 1. un 2. pielikumā.

3.8.att. ĀTI sadalījums pa nozarēm 2020.g. (atlikumi perioda beigās, struktūra, %)

Avots: Autora izveidots, pamatojoties uz Latvijas Banka statistiskiem datiem.

Kā redzams autores izveidotajā 3.8. attēlā, ĀTI atlikumi Latvijā 2020.g. beigās vairāk piesaistītas ir pakalpojumu nozarēs. Visvairāk investīcijas šajā gadā tika piesaistītas finanšu un apdrošināšanas, operācijas ar nekustamo īpašumu, vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība, kā arī apstrādes rūpniecības nozarēs.

Vislielākie ĀTI ieguldījuma atlikumi Latvijā 2020.g. beigās pēc nozarēm no ieguldījuma kopapjoma (procentos):

- finanšu un apdrošināšanas darījumi – 24,3%;
- operācijas ar nekustamo īpašumu – 16,5%;
- tirdzniecības aktivitātes – 14,8%;
- apstrādes rūpniecībā – 11,6%;
- neklasificēta darbība – 7,6%.

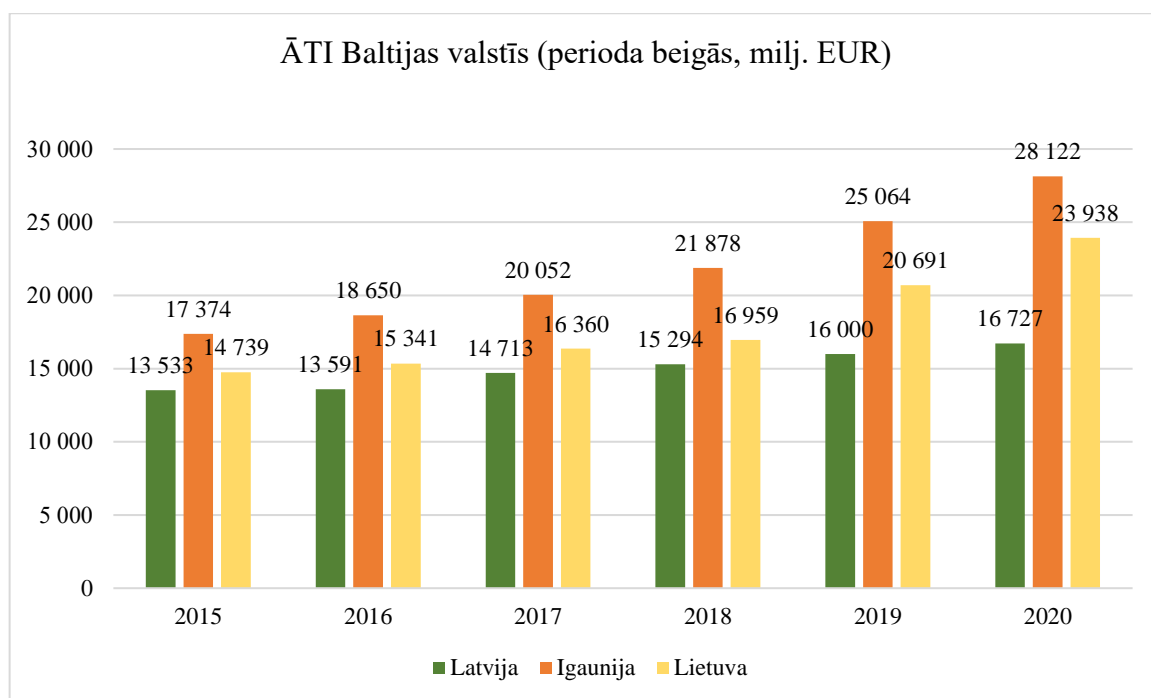
Gandrīz 56% no kopējām ieguldījumiem ĀTI atlikumiem 2020.g. beigās pakalpojumu nozarēs ir ieguldījumi finanšu starpniecības, nekustamo īpašumu un tirdzniecības aktivitātēs. Kopš 2019. gada beigām būtiski pieaug nerezidentu ieguldījumi tādās nozarēs kā tirdzniecība, informācijas un komunikācijas pakalpojumi, kā arī profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi. Turklāt uzkrāto ĀTI apjoms izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumu nozarē samazinājās gandrīz par 25 procentiem, liecina par to Ekonomikas ministrija.⁵⁸

Neskatoties uz pozitīvo dinamiku ĀTI piesaistē, Latvija joprojām atpaliek no Lietuvas un Igaunijas.

3.2. Ārvalstu tiešās investīcijas Baltijas valstīs

Kā jau iepriekš minēts, ārvalstu investīciju piesaistē prioritāri jāorientējas uz ģeogrāfiski tuvajām kaimiņvalstīm un kā ir redzams no Lursoft statistiskiem datiem, tad Igaunija un Lietuva ir vieni no vislielākajiem investoru valstām Latvijā.

⁵⁸ Ekonomikas ministrija, "Latvijas ekonomikas attīstības pārskats", pieejams: <https://www.em.gov.lv/lv/latvijas-ekonomikas-attistibas-parskats> [skatīts 16.05.2022].

3.9.att. ĀTI Baltijas valstīs (perioda beigās, milj. EUR), 2015.g.-2020.g.

Avots: Autors izveidots, pamatojoties uz Latvijas Banka, Igaunijas Banka, Lietuvas Banka statistiskiem datiem

ĀTI piesaistes intensitāte ir vājinājusies arī ES valstīs. 2020. gadā piesaistīto ĀTI apjoms bija gandrīz 3,5 reizes mazāks nekā 2019. gadā. Tomēr ārvalstu investoru aktivitātes Baltijas valstīs saglabājās salīdzinoši augstā līmenī (sk. 3.9.att.), un ĀTI ieplūde palielinājās par 10% 2020.g. perioda beigās. Lietuvas ekonomikā ienākošo ĀTI apjoms 2020.g. beigās ir par 14% lielāks nekā pirms gada, kā arī Igaunijas ekonomikā ienākošo ĀTI apjoms ir par 11% lielāks nekā 2019.g. Baltijas valstīs atlikums 2020.g. beigās kopumā piesaistītās ĀTI sasniedza aptuveni 68,9 mljrd. EUR, kas ir par 7 mljrd. EUR lielāk nekā pirms gada. Gandrīz puse (40,9%) no kopējā ĀTI darījumu apjoma 2020.g. beigās bija Igaunijas ekonomikā. Lietuvas un Latvijas daļa ĀTI darījumu kopapjomā veidoja attiecīgi 34,8% un 24,3%.

3.3. tabula

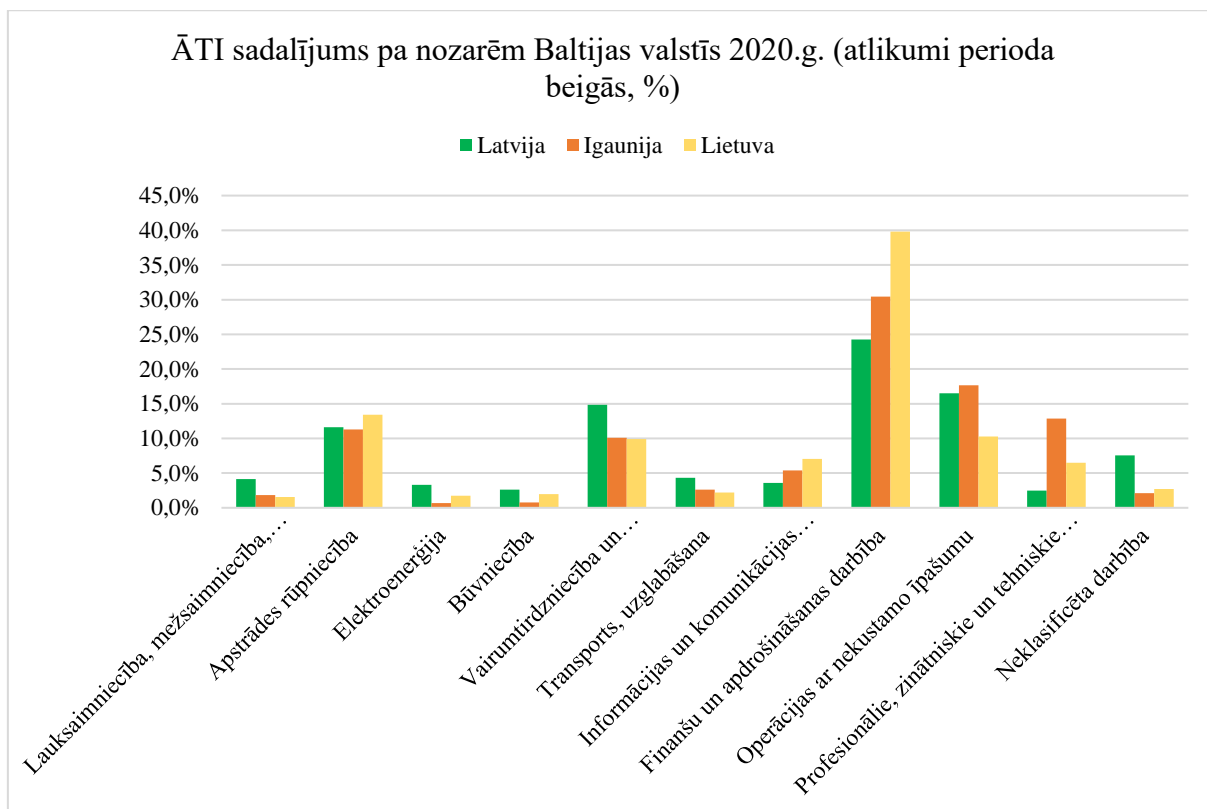
ĀTI sadalījums pa nozarēm Baltijas valstīs 2020.g. (atlikumi perioda beigās)

Nozares nosaukums	milj. EUR			struktūra, % no kopējuma		
	Latvija	Igaunija	Lietuva	Latvija	Igaunija	Lietuva
Lauksaimniecība, mežsaimniecība, zivsaimniecība	694	518	372	4,1%	1,8%	1,6%
Ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde	136	82	57	0,8%	0,3%	0,2%

Apstrādes rūpniecība	1 946	3 176	3 206	11,6%	11,3%	13,4%
Elektroenerģija	552	196	417	3,3%	0,7%	1,7%
Ūdens apgāde	10	120	13	0,1%	0,4%	0,1%
Būvniecība	440	219	469	2,6%	0,8%	2,0%
Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība	2 480	2 843	2 376	14,8%	10,1%	9,9%
Transports, uzglabāšana	727	736	532	4,3%	2,6%	2,2%
Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi	251	100	153	1,5%	0,4%	0,6%
Informācijas un komunikācijas pakalpojumi	598	1 516	1 692	3,6%	5,4%	7,1%
Finanšu un apdrošināšanas darbība	4 058	8 560	9 526	24,3%	30,4%	39,8%
Operācijas ar nekustamo īpašumu	2 759	4 968	2 457	16,5%	17,7%	10,3%
Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi	413	3 620	1 557	2,5%	12,9%	6,5%
Administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība	210	523	382	1,3%	1,9%	1,6%
Izglītība	25	8	7	0,1%	0,0%	0,0%
Veselība un sociālā aprūpe	6	33	55	0,0%	0,1%	0,2%
Māksla, izklaide un atpūta	156	288	17	0,9%	1,0%	0,1%
Citi pakalpojumi	1	19	5	0,0%	0,1%	0,0%
Neklasificēta darbība	1 264	597	645	7,6%	2,1%	2,7%
Kopā	16 727	28 122	23 938	100,0%	100,0%	100,0%

Avots: Autora izveidots, pamatojoties uz Latvijas Banka, Igaunijas Banka, Lietuvas Banka statistiskiem datiem

Lai vieglāk uztvert 3.3. tabulas doto informāciju, darba autore ir izveidojusi 3.8. attēlu, kur tiek norādīts ĀTI sadalījums pa nozarēm Baltijas valstīs 2020.g. (atlikumi perioda beigās). 3.10. attēlā netiek iekļautas visas nozarēs, bet tikai vislielākie Baltijas valstīs. Dati tiek norādīti procentos no ieguldījuma kopapjoma.

3.10.att. ĀTI sadalījums pa nozarēm Baltijas valstīs 2020.g. (atlikumi perioda beigās, %)

Avots: Autora izveidots, pamatojoties uz Latvijas Banka, Igaunijas Banka, Lietuvas Banka statistiskiem datiem

Kā jau redzams 3.10. attēlā nozaru dalījumā līderi pēc piesaistīto ārvalstu investīciju apjoma 2020.g. beigās ir finanšu un apdrošināšanas darbība. Tā tas ir ne tikai Latvijā (24,3% no ieguldījuma kopapjoma), bet arī Igaunijā (30,4%) un Lietuvā (39,8%), var secināt, kā Lietuvai ir vislielākie ieguldījumi 2020.g. beigās dotajā nozarē, salīdzinot ar Latviju un Igauniju. Visās trijās Baltijas kaimiņvalstīs ir pietiekami līdzīgs arī kopējais izplatītāko investīciju nozaru saraksts, kur līderē četras nozares – finanšu pakalpojumi, tirdzniecība, operācijas ar nekustamo īpašumu, kā arī apstrādes rūpniecība. Salīdzinot vienas un tās pašas nozares Baltijas valstu starpā 2020.g. beigās, Igaunija ir līdere vairumā pozīciju (kas neizbrīna, ņemot vērā tās kopējo rādītāju pārsvaru). Tomēr pastāv arī tādas nozares, kurās Latvija 2020.g. ir piesaistījusi vairāk investīciju nekā kaimiņvalstis, – lauksaimniecībā, ieguves rūpniecībā un karjeru izstrādē, elektroenerģijā, būvniecībā, tirdzniecībā, transportā, izmitināšanā un ēdināšanas pakalpojumā, izglītībā.

Kopumā Covid-19 pandēmijas radītais šoks ĀTI plūsmu intensitāti būtiski nemainīja, saglabājot iepriekšējo periodu tendenci. Ekonomikas ministrija liecina, ka 2022. gadā piesaistīto ĀTI plūsmu apjoms var būt iepriekšējā gada līmenī vai nedaudz lielāks. To ietekmēs ne tikai iekšzemes faktori, piemēram, spēja cīnīties ar pandēmiju un aktīva politika ĀTI piesaistei, bet arī globālās tendences pārrobežu investīciju plūsmās. Pēc UNCTAD aplēsēm

2022. gadā atsāksies globālo ĀTI plūsmu straujāks pieaugums, ko lielā mērā veicinās valdību spēcīgs investīciju atbalsts.⁵⁹

3.3. Ārvalstu ieguldījumi Latvijā pa reģioniem un pilsētām

Tā kā darba autore ir izpētījusi ārvalstu tiešo investīciju dinamiku, ieguldījumu uzņēmuma pamatkapitālos, lielākos investorus un lielākās investoru valstis, kā arī galvenās nozares, kurās tiek ieplūsti ĀTI. Paliek apskatīt vēl vienu lietu, kuros Latvijas reģionos visvairāk ieplūst ĀTI.

3.4. tabula

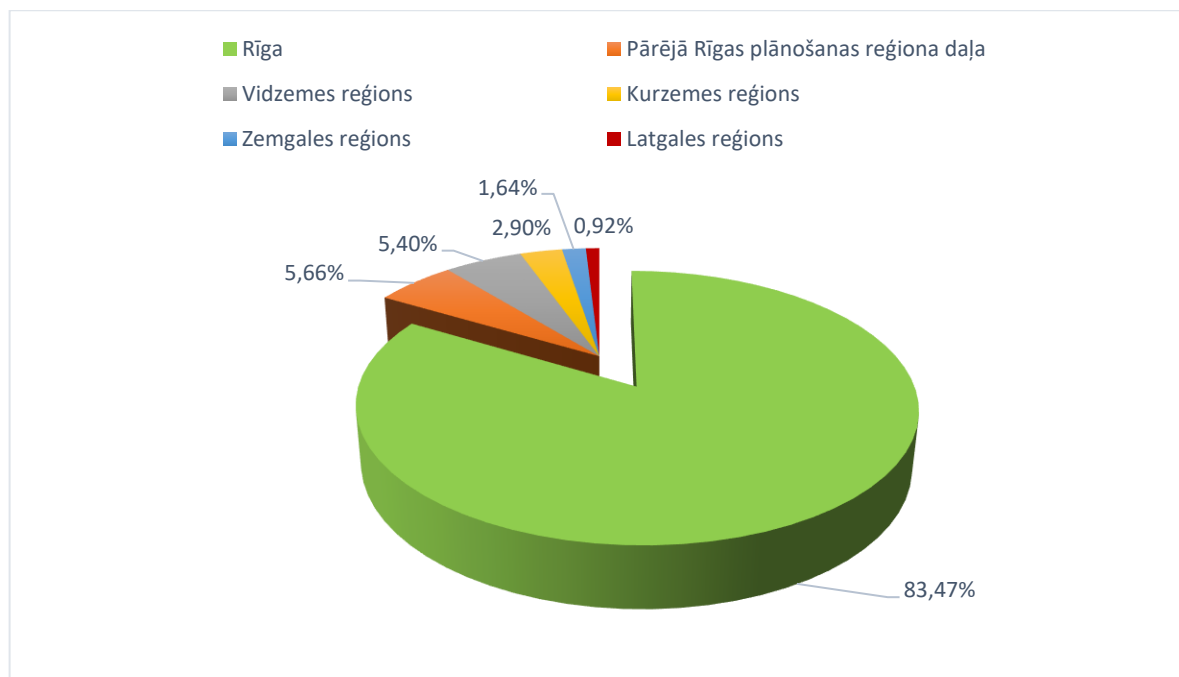
ĀTI sadalījums pēc Latvijas reģioniem uz 2022. gada 16. maiju, EUR

Nr.p.k.	Reģions	Investīciju apjoms, EUR
1.	Rīga	9 545 495 949,18
2.	Pārējā Rīgas plānošanas reģiona daļa	647 419 696,46
3.	Vidzemes reģions	617 185 421,64
4.	Kurzemes reģions	332 067 400,34
5.	Zemgales reģions	187 863 136,47
6.	Latgales reģions	105 395 966,57
7.	-	60 920,80
	Kopā Latvijā	11 435 488 491,46

Avots: Autora izveidots, pamatojoties uz Lursoft statistiskiem datiem.

Lai vieglāk uztvert 3.4. tabulas doto informāciju, darba autore ir izveidojusi 3.11. attēlu, kur tiek norādīts ĀTI sadalījums pēc Latvijas reģioniem uz 2022. gada 16. maiju, procentuālajā izteiksmē pret ĀTI kopapjomu.

⁵⁹ Ekonomikas ministrija, "Latvijas ekonomikas attīstības pārskats", pieejams: <https://www.em.gov.lv/lv/latvijas-ekonomikas-attistibas-parskats> [skatīts 16.05.2022].

3.11.att. Ārvalstu tiešo investīciju sadalījums pa Latvijas plānošanas reģioniem uz 2022.gada 16.maiju, % no kopējuma

Avots: Autora izveidots, pamatojoties uz Lursoft statistiskiem datiem.

Kā redzams 3.7. attēlā, lielākā daļa ārvalstu tiešo investīciju ir tieši Latvijas galvaspilsētā Rīgā, veidojot 83,47% no investīciju kopējuma laika posmā no 1991.gada 1.janvāra līdz 2022.gada 16.maijam. Tālāk seko:

- ✓ pārējā Rīgas plānošanas reģiona daļa – 5,66%;
- ✓ Vidzemes reģions – 5,40%;
- ✓ Kurzemes reģions – 2,90%;
- ✓ Zemgales reģions – 1,64%;
- ✓ Latgales reģions – 0,92%.

Vidzemes reģionā kopējās ārvalstu tiešo investīciju apjoms uz 2022. gada 16. maiju sastāda 617,2 milj. EUR, kur lielākās ieguldījumu ieplūdes:

- Valmieras novadā – 98,5 milj. EUR;
- Smiltēnē – 61,9 milj. EUR;
- Cēsu novadā – 56,2 milj. EUR.

Kurzemes reģionā kopējās ārvalstu tiešo investīciju apjoms veido 332,1 milj. EUR, kur no kopējām ĀTI ir:

- Liepājā – 140,2 milj. EUR;
- Ventspilī – 131,7 milj. EUR;

- Talsu novadā – 30,1 milj. EUR.

Savukārt Zemgales reģionā kopējās ārvalstu tiešo investīciju apjoms uz 2022. gada 16. maiju sastāda 187,9 milj. EUR, no kurām vislielākie apjomi atrodas:

- Jelgavā – 73,1 milj. EUR;
- Bauskas novadā – 34,6 milj. EUR;
- Jelgavas novadā – 31,4 milj. EUR.

Beidzot Latgales reģionā ārvalstu tiešās investīcijas veido 105,4 milj. EUR no kopējām ĀTI Latvijā laika posmā no 1991.gada 1.janvāra līdz 2022.gada 16.maijam, kur vislielākie ieguldījumi veido:

- Rēzeknē – 45,1 milj. EUR;
- Daugavpilī – 35, 4 milj. EUR;
- Līvānu novadā – 19,5 milj. EUR.

Var secināt, ka apjomīga daļa no investīciju summas, kuru ārvalstu investori ieguldījuši Latvijā uz 2022. gada 16. maiju, piesaistīta Rīgā, jo lielākā daļa uzņēmumu ir reģistrēti tieši galvaspilsētā. Vairāk nekā puse no miljarda EUR ārvalstnieki ieguldījuši Pierīgas reģioniem, savukārt no galvaspilsētas attālākos reģionos ieguldījumu apjoms ir ievērojami mazāks.

Ja novērtēt datus par ārvalstu investīcijām Latvijas reģionos, ir redzams, ka populārākās nozares, kuros iegulda ārvalstu investori, katrā reģionā ir atšķirīgas. Kurzemē lielākās investīcijas tika piesaistītas kravu iekraušanas un izkraušanas sektoram, kas, visticamāk, saistīts ar divu lielo ostu izvietojumu šajā reģionā – Liepājā un Ventspilī, tad Vidzemē - kokapstrāde, Zemgalē - elektroenerģijas ražošana, bet Latgalē – mežsaimniecība, liecina par to Lursoft statistiskie dati.⁶⁰

3.5. tabula

ĀTI sadalījums pēc Latvijas novadiem/pilsētām uz 2022. gada 16. maiju, EUR

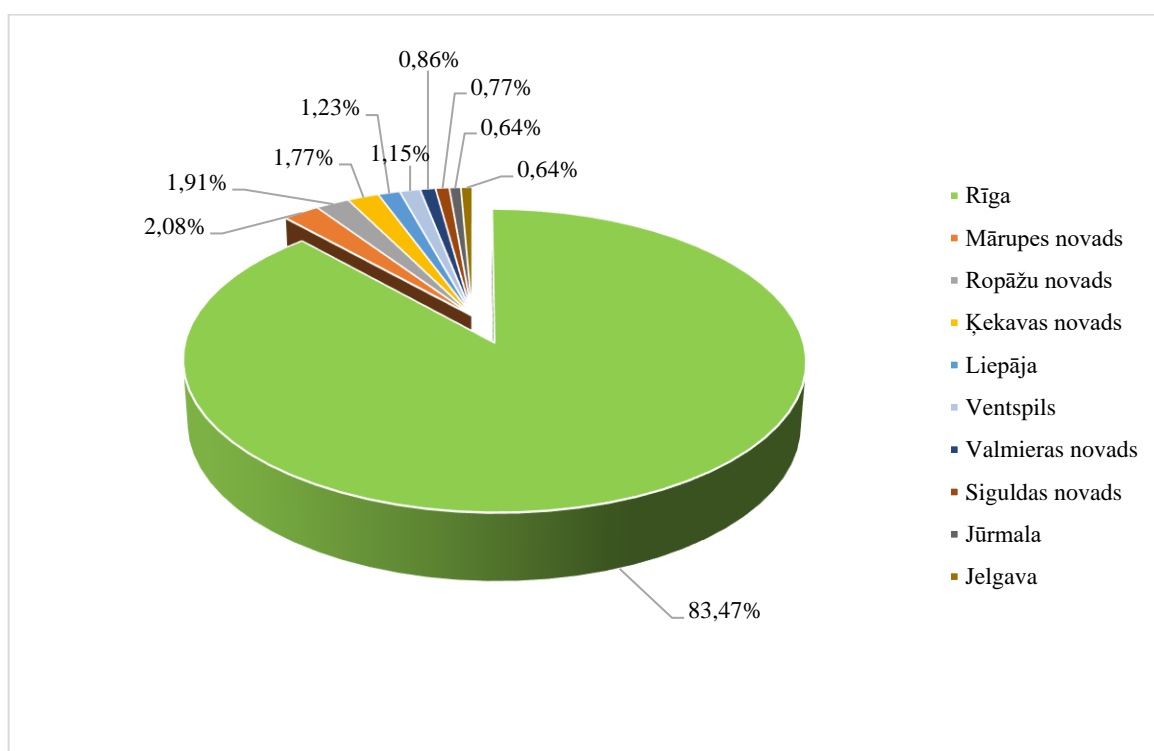
Nr.p.k	Novads/pilsēta	Ieguldījumu apjoms, EUR
1.	Rīga	9 545 495 949,18
2.	Mārupes novads	237 926 753,83
3.	Ropāžu novads	218 283 113,32

⁶⁰ Lursoft blogs, “Kuru pašvaldību uzņēmumos pēc reģionālās reformas būs uzkrāti lielākie ārvalstu ieguldījumi?”, pieejams: <https://blog.lursoft.lv/2021/04/12/kuru-pasvaldibu-uznemumos-pec-regionalas-reformas-bus-uzkrati-lielakie-arvalstu-ieguldijumi/> [skatīts 16.05.2022].

4.	Ķekavas novads	202 954 222,02
5.	Liepāja	140 224 270,62
6.	Ventspils	131 667 185,85
7.	Valmieras novads	98 525 330,27
8.	Siguldas novads	88 122 794,71
9.	Jūrmala	73 517 420,86
10.	Jelgava	73 098 369,21
	Kopa 43	11 435 488 491,46

Avots: Autora izveidots, pamatojoties uz Lursoft statistiskiem datiem.

3.5. tabulā tiek atspoguļota informācija par ārvalstu ieguldījumu apjomu Latvijā reģistrēto uzņēmumu pamatkapitālos sadalījumā pa TOP 10 Latvijas novadiem un Republikas pilsētām laika posmā no 1991.gada 1.janvāra līdz 2022.gada 16.maijam. Lai saprast to procentuālo daļu no ieguldījuma kopapjoma, tiek izveidots 3.12. attēls.

3.12.att. ĀTI sadalījums pēc TOP 10 Latvijas novadiem/pilsētām uz 2022. gada 16. maiju, % no kopapjoma

Avots: Autora izveidots, pamatojoties uz Lursoft statistiskiem datiem.

Kā jau iepriekš minēts un ir skaidri redzams 3.12. attēlā, kā arī ļoti lielo procentuālo pārsvaru līderē Latvijas galvaspilsētā Rīga – 83,47% no ieguldījuma kopapjoma. Aiz Rīgas pēc piesaistīto ārvalstu ieguldījumu apjoma iet Pierīgas novadi: Mārupes novads – 2,08%, Ropāžu

novads – 1,91%, Ķekavas novads – 1,77%. 5. un 6. vietā atrodas divas Latvijas ostas pilsētas – Liepāja – 1,23% un Ventspils – 1,15% no ieguldījuma kopapjoma uz 2022. gada 16. maiju.

Ja runājot tieši par 2020. gadu, lielākās investīcijas Rīgas teritorijā veica C E - Beteiligungs-GmbH, kas 2020.g. palielināja savus ieguldījumus pamatkapitālā no 106,50 milj. EUR līdz 301,50 miljoniem EUR mazumtirdzniecības tīkla SIA “Lidl Latvija”. Lielā mērā pateicoties šī uzņēmuma investīcijām, kopējais ārvalstu investīciju uzkrājums Rīgā 2020.gadā pieauga par 193,54 miljoniem EUR. Ārvalstu investori 2020. gadā no Rīgas uzņēmumu pamatkapitāliem izņēmuši 561,18 miljonus EUR. SIA AURAVIS reorganizācija izveidoja lielāko ārvalstu investīciju izņemšanas gadījumu Rīgā. Uzņēmums tika apvienots ar Lietuvas uzņēmumu UAB Amalva group, kā rezultātā SIA "AURAVIS" beidza pastāvēt, un ārvalstu investīciju apjoms samazinājās par šī reorganizētā uzņēmuma pamatkapitāla - 59,63 miljoniem EUR, liecina par to Lursoft statistiskie dati.

No visiem reģioniem Pierīga un Zemgale pēdējos gados izceļas ar pozitīvu ārvalstu investīciju pieaugumu. Tostarp straujākais ārvalstu investīciju pieaugums atzīmēts Saulkrastu novadā. Lursoft apkopotie dati liecina, ka 2017.gadā ārvalstu investori Saulkrastu novada uzņēmumu pamatkapitālā ieguldījuši 317,34 tūkst. EUR, bet 2020. gada beigās šī summa bija pieaugusi līdz 50,70 miljoniem EUR. Tiesa, gandrīz visu šo summu ieguldīja viens uzņēmums, zviedru SCA Graphic Sundsvall Aktiebolag. Minētais uzņēmums SIA “SCA Mežs Latvija” pamatkapitālā ieguldīja 50,47 miljonus EUR, ierindojot uzņēmuma nozari - būvmateriālu un kokmateriālu vairumtirdzniecības starpnieku darbība.

Ka otrais straujākais ārvalstu investīciju apjoma pieaugums 2020. gadā fiksēts Limbažu novadā, kur kopš 2017.gada tas palielinājies par 431,60%. Limbažu novada uzņēmumu pamatkapitālā ārvalstu investīciju apjoms 2020. gada beigās sasniedza 11,64 miljonus EUR. Līdzīgi kā Saulkrastu novada gadījumā, arī Limbažu novadā ārvalstu investīciju strauju izaugsmi veicināja viens investors, jo 2013. gadā dibinātā SIA “MEŽA SALAS Tourism Projects” jaunais īpašnieks bija igauņu Trade Evolution OU, kas šī uzņēmuma pamatkapitālā ieguldījis 8,62 milj. EUR. Uzņēmuma patiesā labuma guvējs ir no Latvijas - Jurijs Ņikuļcovs, liecina par to Lursoft statistiskie dati.⁶¹

⁶¹ Lursoft blogs, “Kuru pašvaldību uzņēmumos pēc reģionālās reformas būs uzkrāti lielākie ārvalstu ieguldījumi?”, pieejams: <https://blog.lursoft.lv/2021/04/12/kuru-pasvaldibu-uznemumos-pec-regionalas-reformas-bus-uzkrati-lielakie-arvalstu-ieguldijumi/> [skatīts 16.05.2022].

SECINĀJUMI

1. Investīciju piesaiste ir ļoti svarīga Latvijas attīstībai. Latvija pēdējo 20 gadu laikā ir kļuvusi par pievilcīgu investīciju vidi ne tikai sava ģeogrāfiskā stāvokļa dēļ, bet arī tāpēc, ka tā ir veiksmīgi pārvarējusi dziļas ekonomiskās krīzes, kā arī neskatoties uz COVID-19 pandēmijas izraisīto ārkārtējo stāvokli, pēdējos gados ir vērojama izaugsme un stabilitāte, kas ir svarīgi faktori investoriem.
2. Galvenie faktori, kas veicināja ĀTI ieplūšanu, bija jaunas tirgus iespējas ārvalstu investoriem, stabila monetārā politika, Latvijas izdevīgais ģeogrāfiskais novietojums starp ES un NVS valstīm un labi attīstītā infrastruktūra. Pēc globālās finanšu krīzes smagi skartās Latvija īstenoja plašus taupības pasākumus. Līdz ar to atkal pieaug Latvijas ekonomika, ārvalstu investoru uzticība un ĀTI pieplūdums.
3. Latvijā piesaistītās ĀTI ik gadu palielinās un neskatoties uz COVID-19 pandēmijas izraisīto ārkārtējo stāvokli, ĀTI plūsma Latvijā nav mazinājies, bet pat pieauga 2020. gadā, ko galvenokārt noteica ieguldījumu pieaugums apstrādes rūpniecības, tirdzniecības un finanšu starpniecības nozarēs. Uzkrāto ĀTI ģeopolitiskā struktūra ir salīdzinoši lielākais devums bija ārvalstu investoru ieguldījumiem pašu kapitālā, mazākā mērā parāda instrumentiem.
4. Investīciju piesaistes politika Latvijā ir vērsta uz visu veidu investīciju aktivizēšanu - valsts, ārvalstu un vietējā privātā sektora. Valdība galvenokārt ir ieinteresēta ārvalstu investīciju palielināšanā ekonomikā, jo tas ir ne tikai nozīmīgs kapitāla avots, bet arī ārvalstu pieredzes, tehnoloģiju un vadības prakses pārņemšanas līdzeklis. ĀTI ir īpaši svarīgi ne tikai ekonomikas stimulēšanai, iegūstot finansējumu budžeta deficīta segšanai un nepietiekama finansējuma nodrošināšanai vietējā uzņēmējdarbībā, bet arī vietējā tirgus attīstībai, starptautiskās tirdzniecības paplašināšanai un palielināšanai, kā arī ĀTI palīdz samazināt maksāšanas bilances deficītu gan kapitāla pieplūdes dēļ, gan pieaugot jaunizveidoto uzņēmumu produkcijas eksportam. Tomēr jāpatur prātā, ka potenciālos investorus piesaista valstis ar dinamisku ekonomiku un lieliem tirgiem, liberālu likumdošanu, stabilu politisko vidi, infrastruktūras pieejamību, politiskā un makroekonomiskā stabilitāte. Tāpēc Latvijai ir jākonkurē ar citām valstīm investīciju kapitāla piesaistē.
5. ĀTI palīdz modernizēt ekonomiku, veicināt produktivitāti, tehnoloģiju attīstību un palielina konkurenci vietējā tirgū, līdz ar to palielinot vietējo uzņēmumu motivāciju ieviest jaunas tehnoloģijas. Šī konkurences ietekme ir atkarīga no vietējo uzņēmumu tehnoloģiskā līmeņa un cilvēkresursu kvalitātes (vai tie ir spējīgi pieņemt ārvalstu

- konkurenta izaicinājumu). Taču, lai izvairītos no jaunu konkurentu rašanās, ārvalstu investori nereti jaunākās tehnoloģijas vai nu nepārvieto uz citām valstīm, vai arī tajās attīsta darbietilpīgas nozares, kurās no strādājošajiem netiek prasītas plašas zināšanas un iemaņas. Savukārt, ja tehnoloģiju atšķirība nav liela un ir labi attīstīti cilvēkresursi, augoša konkurence var stimulēt vietējo uzņēmumu produktivitātes izlīdzināšanos.
6. Pirmās investīcijas Latvijā pēc valsts neatkarības atgūšanas ienāca jau 1990. gadu sākumā.
 7. Lielākā daļa ĀTI pasaulē ir horizontālās vai uz jauniem tirgiem orientētās. Šāds ĀTI veids var dot labumu ekonomikai pat tad, ja netiek ņemta vērā to pozitīvā ietekme uz nodarbinātību, maksājumu bilanci un nodokļu ieņēmumiem, tām var būt netieša pozitīva ietekme arī uz pārējo ekonomiku. Mikroekonomiskie pētījumi pamato vertikālo uzņēmumu apvienošanu kā vairāk pozitīvu, taču horizontālajiem pārvedumiem konkurences dēļ ir negatīvāka ietekme.
 8. Uzkrāto ĀTI ģeopolitiskā struktūra ir salīdzinoši stabila. Tajā dominē Eiropas Savienības valstu uzņēmēju investīcijas, kas 2020. gada beigās veidoja 76,2% no kopējām uzkrātajām ārvalstu tiešajām investīcijām Latvijas tautsaimniecībā, savukārt ārpus ES valstu uzņēmēju investīcijas 2020. gada beigās veidoja 3975 milj. EUR vai 23,8% no kopējām ĀTI Latvijā.
 9. Vēsturiski lielākā daļa Latvijas ĀTI ir nākušas no kaimiņvalstīm Baltijas jūras reģionā un citām ES dalībvalstīm. Lielākie investīciju apjomi 2020.gadā bija no Zviedrijas – 16% no kopējām ĀTI Latvijas tautsaimniecībā. Zviedrija ir lielākais investors ne tikai Latvijā, bet arī abās pārējās Baltijas valstīs. Latvijas kaimiņvalstis Igaunija un Lietuva 31 gadu laikā valstī ĀTI ieguldījušas attiecīgi 812,2 milj. EUR un 993,5 milj. EUR.
 10. Apjomīga daļa no investīciju summas, kuru ārvalstu investori ieguldījuši Latvijā uz 2022. gada 16. maiju, piesaistīta Rīgā, jo lielākā daļa uzņēmumu ir reģistrēti tieši galvaspilsētā. Vairāk nekā puse no miljarda EUR ārvalstnieki ieguldījuši Pierīgas reģioniem, savukārt no galvaspilsētas attālākos reģionos ieguldījumu apjoms ir ievērojami mazāks.
 11. ĀTI atlikumi Latvijā 2020.g. beigās vairāk piesaistītas ir pakalpojumu nozarēs. Visvairāk investīcijas šajā gadā tika piesaistītas finanšu un apdrošināšanas, operācijas ar nekustamo īpašumu, vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība, kā arī apstrādes rūpniecības nozarēs.
 12. Ārvalstu investori Latvijā ļoti bieži saskaras ar dažādām problēmām, piemēram, ēnu ekonomiku, birokrātisku nekārtību, tiesu sistēmas nepilnībām, tomēr ārvalstu investori Latviju uzskata par uzticamu valsti investīcijām.

PRIEKŠLIKUMI

1. Ministru kabinetam sadarbība ar citam ministrijām izskaust lielo ēnu ekonomiku, sakārtot tiesu sistēmu un saistīto likumdošanu, mazināt valstī birokrātiju un nodokļu krāpšanu, kā arī biežu nodokļu likmju maiņu, tādejādi sakārtojot uzņēmējvidi, lai piesaistīt vairāk ārvalstu investorus.
2. Finanšu ministrijai sadarbība ar Ekonomikas ministriju ir jāizstrādā skaidrs un vienots ilgtermiņa redzējums investīciju piesaistei tautsaimniecībai. Latvijas uzņēmumiem ir jāstiprina Latvijas valsts tēlu ar profesionālu starptautisko mārketinga pasākumu norisi, lai piesaistītu investīcijas.
3. Lai uzlabotu Latvijas ekonomisko situāciju, Ekonomikas ministrijai ir jāizmanto augsti kvalificēts darbaspēks, jānovērš tā aizplūšanu uz ārvalstīm un jāizstrādā ilgtermiņa motivējošu atalgojuma sistēmu, nodrošināt prognozējamu un stabilu nodokļu politiku, kā arī izstrādāt jaunus projektus, lai attīstīt un modernizēt infrastruktūru reģionos.
4. Ekonomikas ministrijai, piesaistot investīcijas, izvērtēt ne tikai to, no kuras valstis Latvija saņem šīs investīcijas, bet arī, cik tās ir kvalitatīvas, jo investīcijām ir jāizlabo valsts ekonomisko stāvokli, samazina bezdarba līmenis un palielina vietējo uzņēmumu konkurētspēju. Lai to panāktu, uzņēmējas valstis nevar vienkārši gaidīt un skatīties, ko starptautiskā tirgus spēki tām var dot. Drīzāk viņiem ir vajadzīga pielāgota politika, lai pārvarētu vietējās nepilnības, kas kavē vietējo un ārvalstu uzņēmumu vienmērīgu integrāciju pasaules mēroga piegādes ķēžu tīklos.
5. Latvijas investīciju un attīstības aģentūru kapacitātes stiprināšana ir viens no veidiem, kā piesaistīt ārvalstu investīcijas un to var panākt digitalizējot procesus, izglītojot kadrus un piesaistot papildus finansējumus.
6. Lielākā daļā ārvalstu investīcijas ir piesaistītas tieši Latvijas galvaspilsētai Rīgā, gandrīz 84% no ieguldījuma kopapjoma, un ir nepieciešams veicināt ārvalstu tiešas investīcijas piesaisti pārējiem reģioniem, lai attīstīt Latvijas tautsaimniecību un veidot modernu mūsdienām apstākļiem atbilstošu infrastruktūru.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

1. Alašejeva J. (2004). *Latvijas rūpniecības uzņēmumu internacionalizācija: politikas un ārvalstu investīciju ietekme*. Rīga: Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS, 60 lpp.
2. AmCham Latvia (2022). About AmCham, pieejams: <https://www.amcham.lv/en/about-us/story> (skatīts 19.04.2022).
3. Babuškins S. (2004). *Labvēlīgas investīciju vides veidošanas problēmas Latvijā: promocijas darbs*. Rīga: Latvijas Universitāte, Rīga, 59 lpp.
4. Bank of Lithuania. Statistics - Inward foreign direct investment by activity, available: <https://www.lb.lt/en/inward-foreign-direct-investment-by-activity-1> [online] - (Viewed 16.05.2022).
5. Balticexport (2013), Ārvalstu investīciju vide Latvijā, pieejams: <https://balticexport.com/raksts/arvalstu-investiciju-vide-latvija-de4be63fa0> (skatīts 18.02.2022).
6. Ekonomikas ministrija (2020). Ārvalstu tiešās investīcijas, pieejams: <https://www.em.gov.lv/lv/arvalstu-tiesas-investicijas> (skatīts 02.03.2022).
7. Ekonomikas ministrija (2021). Latvijas ekonomikas attīstības pārskats, pieejams: <https://www.em.gov.lv/lv/latvijas-ekonomikas-attistibas-parskats> (skatīts 16.05.2022).
8. Economy-Pedia. Tiešās ārvalstu investīcijas, pieejams: <https://lv.economy-pedia.com/11041070-foreign-direct-investment-fdi#menu-3> (skatīts 01.03.2022).
9. Esti Pank. Statistical indicators - Direct investment position in Estonia by field of activity, available: <https://statistika.eestipank.ee/#/en/p/146/r/2017/1866> [online] - (Viewed 16.05.2022).
10. FICIL (2017). Statutes, pieejams: <https://www.ficil.lv/statute-ficil/> [skatīts 14.04.2022].
11. International Monetary fund (2003). Foreign Direct Investment Trends and Statistics: A Summary, pieejams: <https://www.imf.org/External/np/sta/fdi/eng/2003/102803s1.pdf> (skatīts 18.02.2022).
12. Kutuzova O. (2012). *Finanses un Kredīts*. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 224 lpp.
13. Latvijas Republikas likums par pašvaldībām, pieņemts 19.05.1994.
14. Latvijas Republikas Ieguldītāju aizsardzības likums, pieņemts 08.11.2001.
15. Latvijas Republikas Komerclikums, pieņemts 13.04.2000.
16. Latvijas Republikas Imigrācijas likums, pieņemts 31.10.2002.
17. Latvijas Republikas Uzņēmumu ienākuma nodokļa likums, pieņemts 28.07.2017.
18. Latvijas Republikas likums par nekustamā īpašuma nodokli pieņemts: 04.06.1997.
19. Latvijas Republikas Darba likums, pieņemts: 20.06.2001.

20. Latvijas Banka (2011). Investīciju ābece: veidi, ietekme, vide un situācija Latvijā, pieejams: <https://www.makroekonomika.lv/investiciju-abece-veidi-ietekme-vide-un-situacija-latvija> (skatīts 14.02.2022).
21. Latvijas Banka (2020). Gudru valdības investīciju loma ekonomikas attīstībā, pieejams: <https://www.makroekonomika.lv/gudru-valdibas-investiciju-loma-ekonomikas-attistiba> (skatīts 14.02.2022).
22. Latvijas Banka (2021), Ārvalstu investīciju piesaiste, pieejams: <https://www.makroekonomika.lv/arvalstu-investiciju-piesaiste-svariga-ne-tikai-kuantitate-bet-ari-kvalitate> (skatīts 14.02.2022).
23. Latvijas Banka (2013). Ārvalstu tiešās investīcijas Latvijā, pieejams: <https://www.bank.lv/auditorijas/medijiem/403-publikacijas/averss-un-reverss/4566-arvalstu-tiesas-investicijas-latvija> (skatīts 16.02.2022).
24. Latvijas Banka (2020). Ārvalstu tiešās investīcijas Latvijā, pieejams: <https://www.makroekonomika.lv/arvalstu-tiesas-investicijas-latvija> (skatīts 12.05.2022).
25. Latvijas Banka (2022). Tiešās investīcijas, statistikas datubāze, pieejams: <https://statdb.bank.lv/lb/Data/128/c80048a371b9c96ad918df3cba0abd7f-html> (skatīts 23.04.2022).
26. Latvijas Sabiedriskie Mediji (2020), Ārvalstu ieguldījumi Latvijas uzņēmumu pamatkapitālos, pieejams: <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/ekonomika/arvalstu-ieguldijumi-latvijas-uznemumu-pamatkapitalos-pern-turpinajusi-sarukt.a344858/> (skatīts 12.05.2022).
27. Latgales plānošanas reģions. LIAA apraksts pieejams: https://lpr.gov.lv/lv/regionalie_projekti/willinvest/datubaze/ (skatīts 14.04.2022).
28. Leonoviča L. (2005). Uzņēmējdarbība un investīcijas, Rīga: Rīgas Tehniskā universitāte Izd., 118 lpp.
29. LIAA (2021). Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras darbības stratēģija 2020.-2022.gadam, pieejams: <https://www.liaa.gov.lv/lv/media/5000/download> (skatīts 14.04.2022).
30. LIAA (2020). Investīciju piesaiste, pieejams: <https://www.liaa.gov.lv/lv/par-mums/darbibas-jomas> (14.04.2022).
31. Lursoft (2022). Ārvalstu ieguldījumi Latvijā reģistrēto uzņēmumu pamatkapitālos sadalījumā pa valstīm, pieejams: <https://statistika.lursoft.lv/lv/statistika/arvalstu-ieguldijumi-pa-valstim/> (skatīts 16.05.2022).

32. Lursoft (2022). Ārvalstu ieguldījumi Latvijā reģistrēto uzņēmumu pamatkapitālos sadalījumā pa rajoniem / pilsētām, pieejams: <https://statistika.lursoft.lv/lv/statistika/arvalstu-ieguldijumi/pa-rajoniem/> (skatīts 16.05.2022).
33. Lursoft (2022). Ārvalstu ieguldījumi Latvijā reģistrēto uzņēmumu pamatkapitālos sadalījumā pa novadiem / pilsētām, pieejams: <https://statistika.lursoft.lv/lv/statistika/arvalstu-ieguldijumi/pa-novadiem/> (skatīts 16.05.2022).
34. Lursoft (2022). Lielākie ieguldītāji, pieejams: <https://statistika.lursoft.lv/lv/statistika/arvalstu-ieguldijumi/lielakie-iegulditaji/> (skatīts 16.05.2022).
35. Lursoft blogs (2017). 2016.gadā Latvijas uzņēmumos investēts mazāk, pieejams: <https://blog.lursoft.lv/2017/01/05/2016-gada-latvijas-uznemumos-investets-mazak/> (skatīts 10.05.2022).
36. Lursoft blogs (2021), Kuru pašvaldību uzņēmumos pēc reģionālās reformas būs uzkrāti lielākie ārvalstu ieguldījumi?, pieejams: <https://blog.lursoft.lv/2021/04/12/kuru-pasvaldibu-uznemumos-pec-regionalas-reformas-bus-uzkrati-lielakie-arvalstu-ieguldijumi/> (skatīts 16.05.2022).
37. Mācību materiāls (2011). Stratēģiskā biznesa vadība un biznesa attīstības iespējas Lietuvas - Latvijas pārrobežu reģionā, pieejams: https://lpr.gov.lv/wp-content/uploads/2011/region-invest/Biznesa_vad%C4%ABba.pdf (skatīts 14.04.2022).
38. Medne Z. (2010). Ārvalstu tiešo investīciju apjoms ES valstīs un tā analīze. Ekonomikas un vadības fakultāte. Rīga: Latvijas Universitātes raksti: zinātnisko rakstu krājums, sējums 754, 57.-69. lpp.
39. Ministru kabineta noteikumi Nr.857, Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras nolikums, pieņemts 11.12.2012.
40. Ministru kabineta rīkojums Nr.249, Par Latvijas preču un pakalpojumu eksporta veicināšanas un ārvalstu investīciju piesaistes pamatnostādņem 2013.-2019.gadam, pieņemts 17.06.2013.
41. Organisation for Economic Co-operation and Development (2008). OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment, Fourth edition, pieejams: <https://www.oecd.org/daf/inv/investmentstatisticsandanalysis/40193734.pdf> (skatīts 13.03.2022).

42. Šumilo Ē. (2010). Ārvalstu tiešās investīcijas. Rīga: Latvijas Universitāte, e-grāmata, pieejams: <https://profizgl.lu.lv/mod/book/view.php?id=16789&chapterid=3361> (skatīts 16.02.2022).
43. Titarenko D. (2008). Investīcijas kā Latvijas ekonomikas izaugsmes faktors: promocijas darba / LU Ekonomikas un vadības fakultāte. Rīga : Latvijas Universitāte, 232 lpp. E-versija. Piekļuve ar LUIS lietotājvārdu un paroli.
44. The World Bank (2020), Foreign direct investment, net inflows, available: <https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD> (Viewed 12.03.2022).
45. United Nations Conference on Trade and Development (2017). Foreign direct investment, pieejams: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2017chMethodNote_en.pdf (skatīts 13.03.2022).
46. Бланк И.А. (2003). Инвестиционный менеджмент. Киев: Издательство “Ника-Центр, Эльга” 448 с.

PIELIKUMI

ĀTI sadalījums pa nozarēm (atlikumi perioda beigās, milj. EUR)

Nozares nosaukums	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Lauksaimniecība, mežsaimniecība, zivsaimniecība	593	555	610	575	649	694
Ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde	114	115	124	146	125	136
Apstrādes rūpniecība	1 538	1 608	1 652	1 781	1 880	1 946
Elektroenerģija	504	495	566	556	531	552
Ūdens apgāde	14	11	4	6	9	10
Būvniecība	526	620	567	646	475	440
Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība	1 724	1 979	2 054	2 430	2 427	2 480
Transports, uzglabāšana	504	569	883	779	802	727
Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi	171	144	224	190	257	251
Informācijas un komunikācijas pakalpojumi	396	429	490	478	531	598
Finanšu un apdrošināšanas darbība	3 889	3 562	3 527	3 686	3 811	4 058
Operācijas ar nekustamo īpašumu	2 003	1 941	2 201	2 432	2 726	2 759
Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi	306	386	571	280	297	413
Administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība	221	185	154	187	211	210
Izglītība	3	10	6	25	24	25
Veselība un sociālā aprūpe	6	10	6	8	8	6
Māksla, izklaide un atpūta	99	103	123	174	142	156
Citi pakalpojumi	17	2	3	1	1	1
Neklasificēta darbība	904	866	947	914	1 094	1 264
Kopā	13 533	13 591	14 713	15 294	16 000	16 727

Avots: Autora izveidots, pamatojoties uz Lursoft statistiskiem datiem.

ĀTI sadalījums pa nozarēm (atlikumi perioda beigās, struktūra, %)

Nozares nosaukums	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Lauksaimniecība, mežsaimniecība, zivsaimniecība	4,4%	4,1%	4,1%	3,8%	4,1%	4,1%
Ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde	0,8%	0,8%	0,8%	1,0%	0,8%	0,8%
Apstrādes rūpniecība	11,4%	11,8%	11,2%	11,6%	11,8%	11,6%
Elektroenerģija	3,7%	3,6%	3,8%	3,6%	3,3%	3,3%
Ūdens apgāde	0,1%	0,1%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%
Būvniecība	3,9%	4,6%	3,9%	4,2%	3,0%	2,6%
Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība	12,7%	14,6%	14,0%	15,9%	15,2%	14,8%
Transports, uzglabāšana	3,7%	4,2%	6,0%	5,1%	5,0%	4,3%
Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi	1,3%	1,1%	1,5%	1,2%	1,6%	1,5%
Informācijas un komunikācijas pakalpojumi	2,9%	3,2%	3,3%	3,1%	3,3%	3,6%
Finanšu un apdrošināšanas darbība	28,7%	26,2%	24,0%	24,1%	23,8%	24,3%
Operācijas ar nekustamo īpašumu	14,8%	14,3%	15,0%	15,9%	17,0%	16,5%
Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi	2,3%	2,8%	3,9%	1,8%	1,9%	2,5%
Administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība	1,6%	1,4%	1,0%	1,2%	1,3%	1,3%
Izglītība	0,0%	0,1%	0,0%	0,2%	0,2%	0,1%
Veselība un sociālā aprūpe	0,0%	0,1%	0,0%	0,1%	0,1%	0,0%
Māksla, izklaide un atpūta	0,7%	0,8%	0,8%	1,1%	0,9%	0,9%
Citi pakalpojumi	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Neklasificēta darbība	6,7%	6,4%	6,4%	6,0%	6,8%	7,6%
Kopā	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Avots: Autora izveidots, pamatojoties uz Lursoft statistiskiem datiem.